

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Vadībzinību katedra

MAZO UN VIDĒJO UZŅĒMUMU ATTĪSTĪBA ZEMGALĒ
THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM – SIZED
ENTERPRISES (SME) IN ZEMGALE

BAKALAURA DARBS
Ekonomikas bakalaura studiju programma

Autors: **Lauris Mainieks**

Studenta apliecības Nr.: Im09076

Darba vadītājs: Dr.ekon, as.profesore Ramona Rupeika - Apoga

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir Mazo un vidējo uzņēmumu attīstība Zemgalē.

MVU Latvijā sastāda 99% no visiem uzņēmumiem un tiem ir ļoti būtiska nozīme tautsaimniecībā, jo tie tieši ietekmē bezdarba līmeni valstī un iedzīvotāju labklājību. Turklāt mazie un vidējie uzņēmumi rada lielāko daļu iekšzemes kopprodukta.

Reģistrēto uzņēmumu skaits ir strauji audzis kopš 2010. gada, taču liela daļa jauno uzņēmumu savu darbību pārtrauc pirmajos trīs gados, jo nākas saskarties ar dažādām attīstības problēmām, kā piemēram, nodokļu slogs, konkurence, mazs pieprasījums, kvalificētu darbinieku trūkums u. c. Attīstītākā uzņēmējdarbības vide ir Rīgā, kur arī ir reģistrēti vairāk kā puse Latvijas uzņēmumu. Sarežģītāk ir uzsākt uzņēmējdarbību Latvijas reģionos

Mazo un vidējo uzņēmumu nozīme tautsaimniecībā un reģionu attīstībā ir atzīta ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā, tādēļ valsts un Eiropas Savienība piedāvā dažādas atbalsta iespējas tieši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

Bakalaura darba mērķis: izpētīt MVU attīstību, atklāt ar kādām problēmām un šķēršļiem saskaras uzņēmēji Zemgalē, izdarīt secinājumus un izvirzīt priekšlikumus.

Atslēgvārdi: MVU attīstība (mazo un vidējo uzņēmumu attīstība), uzņēmējdarbība Zemgalē, atbalsta iespējas, intervijas.

ANNOTATION

The topic of this thesis is the analysis of the development of small and medium-sized enterprises (SME) in Zemgale.

In Latvia 99% of all businesses are SMEs, and they are of significant value in national economy for having a direct impact on the rate of unemployment and, respectively, the welfare of the society. In addition, SMEs account for the majority of the Gross Domestic Product

The number of the incorporate businesses has been rapidly increasing since 2010, however most new enterprises cease their activities within the first three years due to various problems of development, for instance burden of taxation, concurrency, inadequate demand, or lack of properly qualified employees. In Riga, where the larger part of new enterprises are listed, the business environment is slightly more advanced. Nonetheless it is more challenging to start a business in the regions of Latvia.

The positive impact of SMEs on national economy and the development of regions is recognized not only by Latvia, but also by European Union, therefore the government and EU provides numerous support measures to SMEs.

The aim of the Bachelors Thesis: to research the development of SMEs, to determine the difficulties and obstacles that entrepreneurs in Zemgale have to face, to draw conclusions and propose solutions.

Key words: the development of small and medium-sized enterprises (SME), entrepreneurship in Zemgale, support measures, interviews.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1.Uzņēmējdarbības būtība un MVU.....	8
1.1. Uzņēmējdarbības definīcija.....	8
1.2. Uzņēmējdarbības tiesiskais regulējums Latvijā.....	10
1.3. Uzņēmējdarbības formas.....	12
1.4. MVU raksturojums.....	17
2. Mazo un vidējo uzņēmumu darbības Latvijā izvērtējums.....	19
2.1. Mazo un vidējo uzņēmumu analīze.....	19
2.2. MVU galvenās darbības jomas.....	28
2.3. Latvijas uzņēmumu konkurētspēja.....	29
2.4.Uzņēmējdarbības vides raksturojums Zemgales reģionā.....	31
3. Atbalsta instrumenti MVU.....	37
3.1. LGA.....	37
3.2. LIAA.....	40
3.3.ALTUM.....	44
3.4. Biznesa inkubatori.....	46
3.5.ES sniegtais atbalsts.....	48
3.6. atbalsta iespējas MVU Zemgales reģionā.....	51
4. MVU attīstības problēmas Zemgalē.....	53
4.1. Uzņēmēju aptaujas rezultātu analīze.....	53
4.2. MV uzņēmēju viedokļa analīze par uzņēmējdarbības vidi Zemgales reģionā.....	57
Secinājumi.....	61
Priekšlikumi.....	63
Izmantotā literatūra un avoti.....	64
Pielikumi.....	66

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

MVU–Mazie un vidējie uzņēmumi

IKP – Iekšzemes kopprodukts

ES – Eiropas Savienība

SIA – Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

A/S – Akciju sabiedrība

IK – Individuālais komersants

PVN – Pievienotās vērtības nodoklis

CSP – Centrālās statistikas pārvalde

ALTUM – Latvijas attīstības finanšu institūcija

LGA – Latvijas Garantiju aģentūra

LIAA – Latvijas Investīciju attīstības aģentūra

VAS – Valsts akciju sabiedrība

VID – Valsts Ieņēmumu dienests

PVD – Pārtikās un veterinārais dienests

ERAF – Eiropas Reģionālās attīstības fonds

EM – Ekonomikas ministrija

IEVADS

Mazie un vidējie uzņēmumi ir viens no svarīgākajiem valsts ekonomiskās attīstības stūrakmeņiem. Mazo un vidējo uzņēmumu kategorijā ietilpst mikro uzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi, kas kopā veido 99% no visiem valsts uzņēmumiem un nodarbina lielāko daļu no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. MVU ir ļoti būtiska nozīme tautsaimniecībā, jo tie tieši ietekmē bezdarba līmeni valstī un iedzīvotāju labklājību. Turklāt mazie un vidējie uzņēmumi rada lielāko daļu iekšzemes kopprodukta.

Labvēlīgas vides radīšana MVU darbībai un to attīstības veicināšana tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajiem uzdevumiem ne tikai, Latvijā, bet arī Eiropas Savienībā. Tieši MVU attīstība Latvijas reģionos lielā mērā ietekmē atšķirības starp dzīves līmeni galvaspilsēta un laukos. Jāpiemin arī dzin, ka MVU ir būtiska loma valsts ekonomiskajā izaugsmē un dažādu inovāciju radīšanā.

Lai radītu labvēlīgus priekšnosacījumus MVU attīstībai Latvijā pēdējo gadu laikā ir darīts ļoti daudz. Noteikti jāmin, ka jau vairākus gadus ir iespēja dibināt uzņēmumu ar 1 EUR pamatkapitālu, kas sniedz Latvijas iedzīvotājiem iespējas īstenot savas idejas. Ne tikai jaunajiem, bet arī uzņēmumiem, kas jau darbojas ir iespējas pretendēt uz valsts un ES atbalstu dažādās atbalsta programmās, ko piedāvā ALTUM, Latvijas Garantiju aģentūra, LIAA. Lai gan jaundibināto uzņēmumu skaits Latvijā pēdējos gados ir audzis, uzņēmumu reģistra statistika, rāda, ka liela daļu uzņēmumu savu darbību pārtrauc pirmajos 3 gados. Tieši šis fakts atspoguļo izvēlētās tēmas aktualitāti. Līdz šim veiktajos pētījumos un aptaujās uzskatāmi parādās, ka pēc uzņēmēju domām, nodarboties ar uzņēmējdarbību Rīgā, vai tās tuvā apkārtnē ir krietni vieglāk nekā Latvijas reģionos, tādēļ autors sava darbā ir izvēlējies izpētīt cik labvēlīga vide uzņēmējdarbībai ir vienā no Latvijas reģioniem, proti, Zemgalē, jo pats ir dzimis un uzaudzis Zemgales mazpilsētā – Dobelē.

Bakalaura darba mērķis: izpētīt MVU attīstību, atklāt ar kādām problēmām un šķēršļiem saskaras uzņēmēji Zemgalē, izdarīt secinājumus un izvirzīt priekšlikumus.

Mērķa sasniegšanai tika izvirzīti sekojoši uzdevumi:

1. Izpētīt uzņēmējdarbības formas.
2. Iepazīties ar mazo un vidējo uzņēmumu jēdzienu.
3. Veikt mazo un vidējo uzņēmumu raksturojumu Latvijā.

4. Iepazīties ar atbalsta iespējām mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.
5. Veikt Zemgales uzņēmēju aptaujas un padziļinātas intervijas.
6. Izdarīt secinājumus un izvirzīt priekšlikumus.

Pildot uzstādītos uzdevumus, autors iepazīnās ar teorētisko literatūru par ekonomikas tēmu, izpētīja un iepazīnās ar interneta resursiem un pētījumiem par uzņēmējdarbības vidi Latvijā, par mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, to priekšrocībām un trūkumiem. Tāpat autors darbā analizēja statistikas datus par mazajiem un vidējiem uzņēmumiem Latvijā, to nozīmi tautsaimniecībā. Autors arī izmantoja aptaujas un intervēšanas metodes, lai noskaidrotu uzņēmēju viedokli par šķēršļiem, kas kavē MVU attīstību un par problēmām ar kurām visbiežāk saskaras Zemgales MVU.

Praktiskā pētījuma ietvaros tika aptaujāti 64 uzņēmēji Zemgales reģionos. Aptauja tika veikta laika periodā no 20.04.2015-25.04.2015. Autors tikās klātienē un intervēja 10 uzņēmējus, kā arī paviesojās Dobeles pieaugušo izglītības un uzņēmējdarbības konsultāciju centrā, kur tikās ar uzņēmējdarbības konsultanti.

Bakalaura darbs sastāv no 4 nodaļām. Pirmajā nodaļā ir raksturotas uzņēmējdarbības formas, mazie un vidējie uzņēmumi, kā arī apskatītas to priekšrocības un trūkumi. Otrajā nodaļā ir analizēta mazo un vidējo uzņēmumu darbība Latvijā, kā arī raksturota uzņēmējdarbības vide Zemgales reģionā. Trešajā nodaļā ir apskatītas Latvijā pieejamās atbalsta iespējas uzņēmējiem. Ceturtajā nodaļā autors ir analizējis uzņēmēju aptauju un interviju rezultātus un izvirzījis priekšlikumus uzņēmējdarbības vides uzlabošanai Zemgalē.

1. UZŅĒMĒJDARBĪBAS BŪTĪBA UN MVU

1.1. Uzņēmējdarbības definīcija

Lai valstī būtu stabila ekonomika, liela loma ir konkurētspējīgai uzņēmējdarbībai. Rūpējoties par uzņēmējdarbības vides uzlabošanu, valsts nodrošina sev attīstību un izaugsmi. Ja valstī ir nodrošināti apstākļi veiksmīgai un veselīgai uzņēmējdarbībai, tad attīstoties uzņēmumiem iedzīvotājiem tiek nodrošinātas darba vietas, regulāri ienākumi, valsts saņem nodokļus, paaugstinās kopējais valsts labklājības līmenis un iedzīvotāju dzīves līmenis.

V.Abizāre uzņēmējdarbību definē, kā ilgstošu vai sistemātisku, pašiniciatīvas ierosinātu saimniecisku darbošanos un kapitāla ieguldīšanu, kas vērsta uz preču ražošanu, pārdošanu vai pakalpojumu sniegšanu, lai gūtu peļņu. Uzņēmējdarbības mērķis ir gan personīgo vajadzību apmierināšana, gan pēc iespējas lielākas peļņas gūšana, tāpēc uzņēmējdarbību var uzskatīt par īpašu domāšanas un dzīvesveidu, netradicionālu risinājumu meklēšanu, jaunu tehnoloģiju ieviešanu un jaunu tirgu meklēšanu.¹

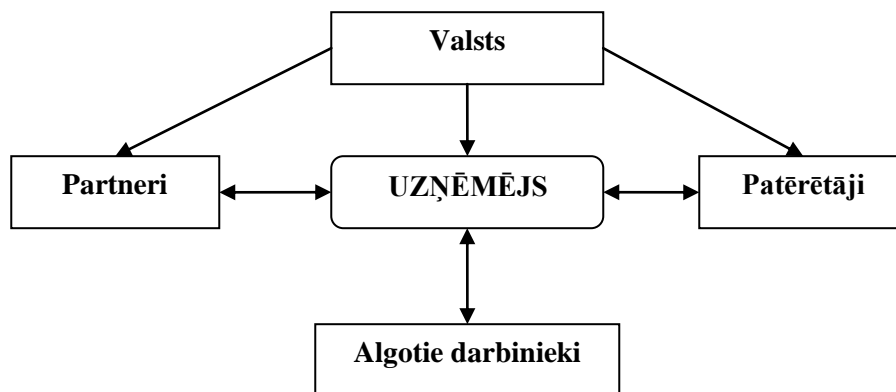
Savukārt G.Pelše un I.Ruperte Uzņēmēja rokasgrāmatā skaidro – uzņēmējdarbība ir uzņēmēja līdzekļu ieguldīšana un ilgstoša vai sistemātiska ekonomiska darbība, lai gūtu peļņu. Šī darbība var izpausties kā materiālo vērtību ieguve, ražošana, pakalpojumu sniegšana, preču pirkšana un pārdošana. Savukārt, ja cilvēks audzē dārzeņus vai šuj apģērbu savām vajadzībām, viņš vēl nav uzņēmējs, un, ja kāds pārdod savu īpašumu, tad tā vēl nav uzņēmējdarbība².

Autors secina, ja persona ilgstoši, mērķtiecīgi, pati pēc savas iniciatīvas veic kādu preču pārdošanu, ražošanu vai piedāvā savus pakalpojumus citiem ar mērķi gūt peļņu, tad var uzskatīt, ka šī persona veic uzņēmējdarbību. Svarīgs faktors, ko norāda abas augstākminētās definīcijas, uzņēmējdarbības veicējs šajā savā darbībā iegulda kapitālu jeb uzņēmēja līdzekļus, kas autora izpratnē var būt gan finansu līdzekļi, gan materiāli līdzekļi, gan uzņēmējdarbības veicēja laiks un intelektuālais īpašums.

¹ Abizāre V. Uzņēmējdarbības pamati. Mācību palīg līdzeklis. Ozolnieki, Jēkabpils Agrobiznesa koledža, 2003. lpp.

² Pelše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 47. lpp.

Galvenais uzņēmējdarbības kā ekonomiskās aktivitātes subjekts ir uzņēmējs. Taču uzņēmējs nav vienīgais subjekts, viņam ir jāsadarbojas ar patērētājiem, valsti, partneriem un algotajiem darbiniekiem (1.1. attēls)³.

1.1.attēls Uzņēmējdarbības subjekti

Avots: Peļše, Ruperte 2009, 48 lpp.

Ņemot vērā augstākminēto, autors uzskata, ka uzņēmumi ir būtiska valsts ekonomikas daļa, tāpēc, jo labāku uzņēmējdarbības vidi valsts rada uzņēmumu darbībai, jo stabilāka un izaugsmi vērsta ir valsts ekonomika.

Uzņēmējdarbības objekts ir prece, kas var apmierināt kāda vajadzības un ko uzņēmējs piedāvā tirgū, tas ir saistīts ar uzņēmējdarbības ideju. Līdz ar to uzņēmējdarbības mērķis ir ražot un piedāvāt tirgū tādu preci, kurai ir pieprasījums un kas nodrošina uzņēmējam peļņu.⁴

Uzņēmējdarbības ideja ir precīza izpratne par to, kā un ar kādām uzņēmēja darbībām var apmierināt potenciālo pircēju vajadzības.⁵

Tātad, lai uzņēmējs sasniegtu savu mērķi – gūtu peļņu, viņam ir jābūt skaidrai idejai par to ko tieši viņš ražos, pārdos, vai kādus pakalpojumus sniegs. Jo precīzāk un skaidrāk uzņēmējs apjauš savu ideju, jo mērķtiecīgāk viņš var ieguldīt līdzekļus un veiksmīgāk attīstīt savu darbību. Pie tam šai idejai ir jābūt saistošai arī pircējam.

³ Peļše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 48. lpp.

⁴ Peļše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 49. lpp.

⁵ Peļše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 55. lpp.

1.2. Uzņēmējdarbības tiesiskais regulējums Latvijā

Pēdējo trīsdesmit gadu laikā Latvijā ir notikusi būtiska uzņēmējdarbības kā atsevišķas privāto personu darbības sfēras attīstība, kas ir prasījusi valstī izveidot un pilnveidot normatīvo aktu bāzi.

1. Padomju laiks — uzņēmējdarbība kā privāto personu darbība ir aizliegta un eksistē nelegāli.
2. Kooperatīvās kustības periods (1988-1990) — legālās uzņēmējdarbības sākums, kurā privātpersonas varēja apvienot savus kapitālus kopīgai ražošanai un produktu realizācijai.
3. Uzņēmējdarbības “jaunība” Latvijā (1991-1993) — stājās spēkā likums Par uzņēmējdarbību. Strauji auga privāto uzņēmumu skaits.
4. Uzņēmējdarbības attīstības periods (1994-1995) — uzņēmējdarbības attīstība prasa pilnveidot normatīvo bāzi.
5. Eiropas Savienības integrācijas periods (1996-2005), kuru nosacīti var iedalīt divos posmos: Komerclikuma un citu normatīvo aktu sagatavošana, kuri regulē komercdarbību (1996-2001), un visu šo aktu pakāpeniska spēkā stāšanās periods (2002-2005).⁶

Komerclikums tika izstrādāts ar mērķi izveidot stabilu uzņēmējdarbības vidi, un tas bija nepieciešams vairāku iemeslu dēļ:

- Latvijas virzīšanās uz Eiropas Savienību un likumdošanas saskaņošana ar Eiropas Savienības direktīvām.
- Uzņēmējdarbības formas Latvijā bija pārāk sadrumstalotas.
- Iepriekšējie likumi bija nepilnīgi, nepārskatāmi un izraisīja strīdus.
- Iepriekšējie likumi nepietiekami aizsargāja trešo personu (piemēram, kreditoru) intereses, kas kaitē normālai uzņēmējdarbībai.⁷

⁶ Pelše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 59. lpp

⁷ Pelše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 60. lpp

Līdz ar Komerclikuma ieviešanu, ir notikušas diezgan būtiskas izmaiņas terminoloģijā. Jēdziens “komercdarbība” ietver šaurāku darbības loku nekā “uzņēmējdarbība”. Saimnieciskās darbības veidi ir parādīti 1.2. attēlā.

1.2.attēls Saimnieciskās darbības veidi

Avots: Pelše, Ruperte 2009, 61 lpp.

Komersanti tiek reģistrēti komercreģistrā, un ikvienam ir tiesības iepazīties ar komercreģistrā ierakstiem un komercreģistrā iestādei iesniegtajiem dokumentiem.

Komerclikumā ir definēti jēdzieni: uzņēmums, filiāle, firma, prokūra, komercaģents, mākleris.⁸

Saskaņā ar LR Komerclikumu, Uzņēmums ir organizatoriski saimnieciska vienība. Uzņēmumā ietilpst komersantam piederošas lietas, kā arī citi saimnieciski labumi (vērtības), kurus komersants izmanto komercdarbības veikšanai.⁹

Latvijas Republikas Komerclikumā trūkst uzņēmējdarbības definīcijas, kaut arī tās esamība netiek noliegta, tāpēc tiesiskajā leksikā un normatīvajos dokumentos tiek lietots jēdziens komercdarbība. Jaunajā Latvijas Republikas Komerclikumā komercdarbība ir definēta kā atklāta saimnieciskā darbība, kuru savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komersants. Par saimniecisku

⁸ Pelše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 61.-62. lpp.

⁹ LR Komerclikums 2000, 18. pants

darbību tiek uzskatīta jebkura sistemātiska, patstāvīga darbība pret atlīdzību. Saimnieciskās darbības veikšanu veic uzņēmējs, organizējot un apvienojot visus nepieciešamos ražošanas faktoros (zemi, darbu, kapitālu), uzņemoties saimnieciskās darbības riskus.¹⁰

Analizējot iepriekšminēto autors secina, ka valstī pastāv dažāda veida saimnieciskā darbība, bet mazo un vidējo uzņēmumu darbību Latvijā pamatā nosaka LR Komerclikums.

1.3. Uzņēmējdarbības formas

Lai labāk izprastu kāda veida uzņēmumi saskaņā ar LR likumdošanu var tikt izveidoti, autors apskatīs iespējamās uzņēmējdarbības formas.

Uzņēmējdarbības forma ir likumā aprakstītu tiesību, pilnvaru un atbildības pieļāvums, kuras ietvarā uzņēmums drīkst izvērst un attīstīt savu darbību. Uzņēmējdarbības formu funkcija ir noteikt tiesību apjomu, regulēt pilnvaru robežas un atbildības līmeni, kārtot attiecības starp uzņēmumu un tā darbiniekiem, partneriem, citiem uzņēmējiem un juridiskām personām.¹¹

Uzņēmējdarbības formas, pēc savās būtības, iedalās 2 veidos – fizisku personu darbības un juridisku personu darbības. Sīkāku uzņēmumu iedalījumu pēta uzņēmumu tipoloģija (zinātniska metode) pēc kuras uzņēmumi tiek sadalīti pēc noteiktām kopīgām pazīmēm un apkopoti salīdzināmās grupās pēc šādām pazīmēm:

- pēc lieluma (lieli, vidēji un mazi uzņēmumi);
- pēc īpašuma formas (privātie, valsts, jauktā īpašuma uzņēmumi);
- pēc atbildības (pilnas un ierobežotas mantiskās atbildības uzņēmumi);

Pilna mantiskā atbildība nozīmē, ka par uzņēmuma saistībām tā bankrota gadījumā atbild īpašnieks — sākumā ar to īpašuma daļu, ko viņš ieguldījis uzņēmumā, bet, ja šī īpašuma parādu dzēšanai nepietiek, tad arī ar savu personīgo, tai skaitā sadzīves īpašumu. Ierobežota atbildība nozīmē, ka par uzņēmuma saistībām tā īpašnieks atbild tikai ar uzņēmumā ieguldītā īpašuma daļu, bet neatbild ar savu personīgo īpašumu.

¹⁰ Didenko K., Vasiļjeva L., Ovčiņņikova I. Uzņēmējdarbības ekonomika. Mācību līdzeklis. Rīga, RTU izdevniecība, 2011. 67 lpp

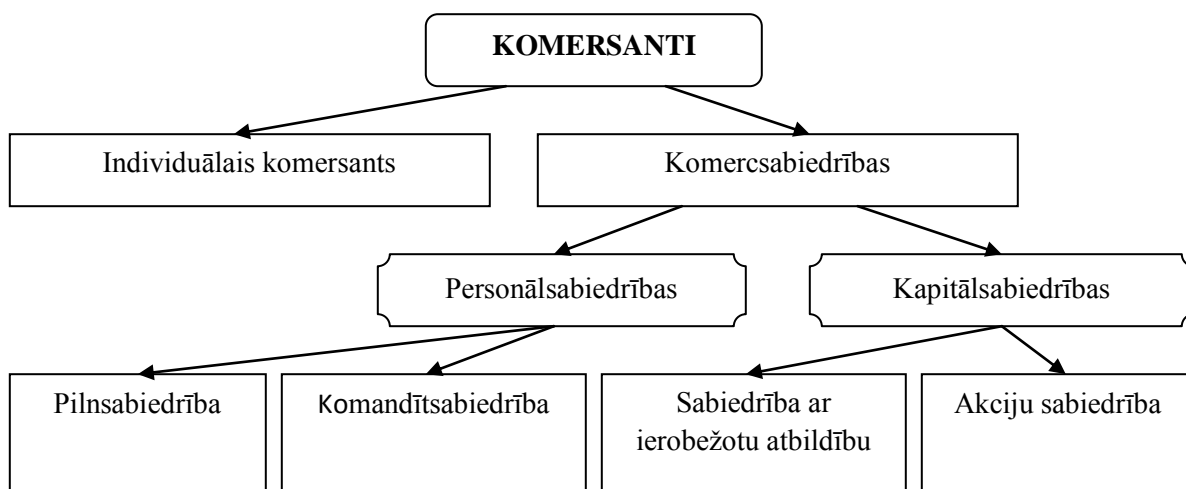
¹¹ Guķe L. Uzņēmuma dibināšanas un attīstības iespējas Latvijā: bakalaura darbs. LU Ekonomikas un vadības fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013. 28. lpp.

- pēc nozaru specializācijas (ražošanas, pakalpojumu sniegšanas, komerciālie, konsultatīvie, finanšu uzņēmumi u. c.);
- pēc organizatoriski tiesiskās formas (individuālie komersanti, sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, personālsabiedrības u. c.).

Latvijā uzņēmējdarbības tiesiskās formas tiek klasificētas pēc organizatoriski tiesisko formu veida. Divas lielākās grupas, kas tiek izdalītas ir individuālais komersants (IK) un komercsabiedrība kur komercsabiedrība tālāk iedalās kapitālsabiedrībā un personālsabiedrībā. Kapitālsabiedrību viedo divas Latvijā populārākās uzņēmējdarbības formas – sabiedrība ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrība.

Pamatā uzņēmējdarbības formas ir līdzīgas daudzās Eiropas valstīs, piemēram, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību, Akciju sabiedrība ir sastopama arī Vācijā, Lietuvā, Igaunijā, Krievijā un daudzās citās valstīs. Šo uzņēmējdarbības veidu saturs ir līdzīgs visās valstīs, kur tās tiek pielietotas.¹²

Uzņēmējdarbības formu sadalījumu Latvijā nosaka Latvijas Republikas Komerclikums (1.3. attēls).

1.3.attēls **Komerccdarbības tiesiskās formas**

Avots: Pelše, Ruperte 2009, 65 lpp.

¹² Baltušs J. Latvijas mazo un vidējo uzņēmumu attīstības veicināšana: bakalaura darbs. LU Ekonomikas un Vadības fakultāte. Rīga Latvijas Universitāte, 2014.11.-12.lpp

Kā redzams 1.3. attēlā, Komerclikums nosaka četrus sabiedrību veidus — sabiedrību ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrību, pilnsabiedrību un komandītsabiedrību, kā arī individuālo komersantu — fizisku personu.¹³

Individuālais komersants ir fiziska persona, kas veic saimniecisko darbību. Individuālais komersants par savām saistībām atbild ar visu savu mantu. Fiziskajai personai, kas veic saimniecisko darbību, ir pienākums pieteikt sevi ierakstīšanai komercregistrā kā individuālo komersantu, ja gada apgrozījums no tās veiktās saimnieciskās darbības pārsniedz 284 600 EUR vai arī tās veiktā saimnieciskā darbība atbilst abām šādām pazīmēm:

- 1) gada apgrozījums no šīs darbības pārsniedz 28 500 EUR;
- 2) tā savas saimnieciskās darbības veikšanai nodarbina vienlaikus vairāk nekā piecus darbiniekus.¹⁴

Savukārt, kapitālsabiedrība ir komercsabiedrība, kuras pamatkapitālu veido vai nu pamatkapitāla daļu, vai akciju nominālvērtības kopsumma. Tas nozīmē, ka galvenā būtība kapitālsabiedrībai ir tās pamatkapitāls, bez kura to nevar nodibināt. Pamatkapitālu apmaksā ar naudas vai mantisku ieguldījumu. Par mantiskā ieguldījuma priekšmetu var būt naudas izteiksmē novērtējama ķermeniska vai bezķermeniska lieta, kuru var izmantot sabiedrības uzņēmējdarbībā.

Kapitālsabiedrība ir juridiska persona, firma, un līdz ar to tās dalībnieki neriskē ar visu savu piederošo mantu, bet tikai ar ieguldītajiem līdzekļiem uzņēmumā. Līdz ar to kredīta aizdevēji nevar vērsties tiesā pret uzņēmuma dalībniekiem, bet tikai pret firmu. Kapitālsabiedrību var dibināt viena vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas, kas ir parakstījušas sabiedrības dibināšanas līgumu un statūtus. Kapitālsabiedrības iedala divos veidos:

- sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA), kas ir slēgta tipa sabiedrība, kuras daļas nav publiskās apgrozības objekts;
- akciju sabiedrība (AS), kuras daļas (akcijas) var būt publiskās apgrozības objekts.¹⁵

Personālsabiedrību veido divas vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas uz noslēgta līguma pamata, kas ir tās dibināšanas un darbības pamats. Personālsabiedrību ir izdevīgi dibināt, ja tajā būs iesaistīts neliels skaits cilvēku un uzņēmējdarbības risks ir mazs, jo tās dalībnieki atbild ar visu savu mantu. Līdz ar to personālsabiedrībās parasti apvienojas būvuzņēmēji, amatnieki, mežstrādnieki u.c., jo sabiedrībā var ieguldīt konkrētu mantu vai naudu, kā arī savu personīgo darbu, atkarībā no dibinātāju mērķiem un iecerēm. Personālsabiedrībai nav jāveido

¹³ Pelše G., Ruperte I., sast. Uzņēmēja rokasgrāmata. Rīga: Jumava, 2009. 65. lpp.

¹⁴ Pieejams <http://www.ur.gov.lv/registri.html>; skatīts 14.05.2015

¹⁵ Abizāre V. Uzņēmējdarbības pamati. Mācību palīg līdzeklis. Ozolnieki, Jēkabpils Agrobiznesa koledža, 2003. lpp.

pamatkapitāls, pārvaldes institūcijas (valde, padome), nav vajadzīgi arī statūti, kā arī personālsabiedrībai nav juridiskās personas statusa. Tomēr tai pastāv mantiskās un ar tām saistītās personiskās nemantiskās attiecības, kas nozīmē, ka, izmantojot savu uzņēmumu, var arī iegūt tiesības un uzņemties saistības ar privātpersonām vai citām firmām, kā arī iegūt īpašumu un tikt pārstāvēts tiesā.¹⁶

Latvijā ir divu veidu personālsabiedrības:

- Pilnsabiedrība ir personālsabiedrība, kuras mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopīgu firmu, un kurā uz sabiedrības līguma pamata, neierobežojot savu atbildību pret pilnsabiedrības kreditoriem, apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri).¹⁷
- Komandītsabiedrība ir personālsabiedrība, kuras mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopēju firmu, un kurā uz sabiedrības līguma pamata apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri), ja vismaz viena sabiedrības biedra (komandīta) atbildība attiecībā uz sabiedrības kreditoriem ir ierobežota ar viņa ieguldījuma apmēru, bet pārējo personiski atbildīgo sabiedrības biedru (komplementāru) atbildība nav ierobežota.¹⁸

Pilnsabiedrībā visiem dalībniekiem ir vienādas tiesības un viņi uzņemas vienādu atbildību par sabiedrības saistībām. Komandītsabiedrība no pilnsabiedrības atšķiras ar to, ka tai ir divu veidu dalībnieki – komplementārie dalībnieki un komandīti. Komplementārie dalībnieki uzņemas pilnu un vienlīdzīgu atbildību par sabiedrības saistībām, bet komandīti tikai ierobežotu atbildību, kas ir līdzvērtīga viņu ieguldījumam sabiedrībā.

Autoraprāt būtu lietderīgi salīdzināt pašlaik Latvijā pastāvošo uzņēmējdarbības formu un reģistrācijas kārtību, lai saprastu katras formas priekšrocības un trūkumus.

¹⁶ Abizāre V. Uzņēmējdarbības pamati. Mācību palīglīdzeklis. Ozolnieki, Jēkabpils Agrobiznesa koledža, 2003. lpp.

¹⁷ LR Komerclikums 77.pants

¹⁸ LR Komerclikums 118.pants

Latvijā pastāvošo uzņēmējdarbības formu salīdzinājums

	Individuālais komersants	Pilnsabiedrība	Komandītsabiedrība	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	Akciju sabiedrība
Juridiska persona	Nē	Jā	Jā	Jā	Jā
Atbildība	Neierobežota īpašnieka atbildība ar visu savu mantu(ar visu savu mantu).	Neierobežota īpašnieku atbildība pret pilnsabiedrības kreditoriem(ar visu savu mantu).	Vismaz 1 komandīta ierobežota atbildība ar viņa ieguldījuma apmēru. Pārējo biedru neierobežota atbildība.	Nav personiskas atbildības. Risks ir tikai attiecībā uz ieguldīto kapitālu.	Nav personiskās atbildības. Risks ir tikai attiecībā uz ieguldīto kapitālu.
Reģistrācija	Ieraksts LR Komercreģistrā, Uzņēmumu reģistra nodaļā. www.ur.gov.lv	Ieraksts LR Komercreģistrā, Uzņēmumu reģistra nodaļā. www.ur.gov.lv	Ieraksts LR Komercreģistrā, Uzņēmumu reģistra nodaļā. www.ur.gov.lv	Ieraksts LR Komercreģistrā, Uzņēmumu reģistra nodaļā. www.ur.gov.lv	Ieraksts LR Komercreģistrā, Uzņēmumu reģistra nodaļā. www.ur.gov.lv
Īpašnieku skaits	Vienmēr 1 fiziska persona.	Vismaz 2 fiziskas vai juridiskas personas.	Vismaz 2 fiziskas vai juridiskas personas.	1 vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas.	Vismaz 3 biedri – fiziskas vai juridiskas personas.
Peļņas un zaudējumu sadale	Visa peļņa īpašniekam (pēc nodokļu nomaksas).	Proporcionāli sabiedrībā ieguldītajām kapitāla daļām (pēc nodokļu nomaksas).	Proporcionāli sabiedrībā ieguldītajām kapitāla daļām (pēc nodokļu nomaksas).	Par sadali lemj dalībnieku sapulce. Izmaksā dividendēs, daļu ieskaitot obligātajās rezervēs.	Par sadali lemj akcionāru sapulce. Izmaksā dividendēs atbilstīgi akciju kategorijām, daļu ieskaitot obligātajās rezervēs (pēc nodokļu nomaksas).
Minimālais pamatkapitāls	Netiek prasīts.	Nav noteikts.	Nav noteikts.	2800 EUR Mazkapitāla SIA I EUR	35 000 EUR
Uzņēmuma pārvalde	Lēmumu pieņem īpašnieks viens pats.	Lēmuma pieņemšanai nepieciešama visu lietvežu piekrišana.	Komandīti nevar piedalīties sabiedrības lietvedībā un nevar pārstāvēt sabiedrību attiecībā ar trešajām personām.	Dalībnieku sapulce-izskata iekšējos pārvaldes jautājumus. SIA valde vada un pārstāv sabiedrību, veic grāmatvedības uzskaiti.	Akcionāru sapulce-izskata iekšējos pārvaldes jautājumus. AS padome – pārraudzības institūcija. AS valde-rīkojas ar līdzekļiem un mantu.
Papildlīdzekļu ieguve	Ņemot kredītus, ieguldot peļņu, savus līdzekļus.	Daļu peļņas ieguldot uzņēmumā, ņemot kredītus un ieguldot privātos līdzekļus.	Piesaistot jaunus komandītus, novirzot uzņēmumā daļu peļņas, ņemot kredītus.	Daļu peļņas ieguldot uzņēmumā, ņemot kredītus un ieguldot privātos līdzekļus.	Emitējot akcijas saskaņā ar akcionāru sapulces lēmumu.

Avots: Dobeles PIUAC kursa „Mikro uzņēmējdarbības uzsākšana un attīstība” lekciju materiāli

Autors secina, ka Latvijā uzņēmējdarbības formas nosaka LR Komerclikums, tiek definētas piecas uzņēmējdarbības formas, taču daudzās Eiropas valstīs pastāv līdzīgi uzņēmējdarbības veidi. Latvijā populārākās uzņēmējdarbības formas ir akciju sabiedrība un sabiedrība ar ierobežotu atbildību.

1.4. Mazo un vidējo uzņēmumu raksturojums

Kā jau autors minējis iepriekš liela loma valsts ekonomikas stabilitātes nodrošināšanā ir uzņēmējdarbībai. Mazie un vidējie uzņēmumi veido lielu tautsaimniecības daļu, un tiem ir nozīmīga loma iekšzemes kopprodukta radīšanā un nodarbinātībā.

Pirmā kopīgā MVU definīcija tika izveidota 1996. gadā, kuru pieņēma Eiropas Komisija. Šī definīcija ir plaši izmantota visā Eiropas Savienībā vēl šodien. Eiropas Komisija aicina izmantot šo definīciju brīvprātīgi tik plaši, cik nepieciešams. Kopš 2005. gada 1. janvāra stājās spēkā likums par ekonomikas attīstības ņemšanu vērā attiecībā uz jebkādu politiku, programmām un pasākumiem, ko Komisija veic attiecībā uz MVU.¹⁹

Ņemot vērā, ka Latvija ir ES dalībvalsts, tad atbilstoši ES noteiktajai MVU definīcijai Latvijā šos uzņēmumus iedala trīs grupās (skatīt pielikumu Nr.1).

Vidējie uzņēmumi:

- maksimālais nodarbināto skaits – 249 cilvēki;
- gada apgrozījums nepārsniedz 50 miljonus eiro;
- gada bilances kopsumma nepārsniedz 43 miljonus eiro.

Mazie uzņēmumi:

- maksimālais nodarbināto skaits – 49 cilvēki;
- gada apgrozījums nepārsniedz 10 miljonus eiro;
- gada bilances kopsumma nepārsniedz 10 miljonus eiro.

Mikro uzņēmumi:

- maksimālais nodarbināto skaits – 9 cilvēki;
- gada apgrozījums nepārsniedz 2 miljonus eiro;

¹⁹ Deičmane Z. Mazo un vidējo uzņēmumu attīstības politikas izvērtējums Latvijā: maģistra darbs. LU Ekonomikas un vadības fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013. 27.lpp

- gada bilances kopsumma nepārsniedz 2 miljonus eiro.

Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem Latvijā raksturīgi, ka vadītājs ir arī tā īpašnieks, uzņēmums parasti pieder tikai vienai fiziskai personai, vai uzņēmuma īpašnieku skaits ir neliels.

MVU strādā galvenokārt pakalpojumu jomā; tikai apmēra, 13% no visiem MVU darbojas rūpnieciskajā ražošanā.²⁰

Autors secina, ka jebkuram uzņēmējam ir tiesības izvēlēties uzņēmējdarbības formu saskaņā ar LR likumdošanu. Taču izvēloties kādu uzņēmumu dibināt, ir nopietni jāizanalizē kāda ir plānotā uzņēmuma darbības sfērā, kādi ir pieejamie resursi, cik personas tiks iesaistītas uzņēmuma pārvaldē, cik darbinieki būs nepieciešami utml. Lai MVU dibināšana būtu pārdomāta un labs sākums turpmākajai uzņēmuma attīstībai, uzņēmējam būtu jāapsver doma konsultēties ar speciālistiem, kuri pārzina uzņēmējdarbību regulējošo likumdošanu valstī un uzņēmējdarbības iespējas.

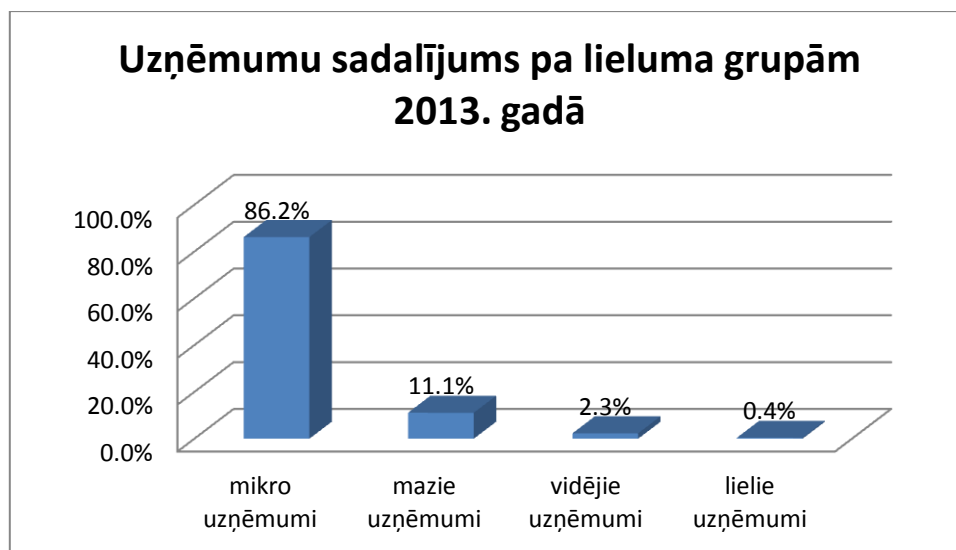
²⁰ Muška, A. Uzņēmējdarbības pamatkurss. Rīga: Biznesa komplekss, 2006. 125.-126. lpp

2. MAZO UN VIDĒJO UZŅĒMUMU DARBĪBAS LATVIJĀ RAKSTUROJUMS

2.1 Mazo un vidējo uzņēmumu analīze

Būtisks valsts ekonomiskās izaugsmes stūrakmens ir mazie un vidējie uzņēmumi, tādēļ svarīgi izanalizēt uzņēmējdarbības attīstību Latvijā, izpētīt uzņēmumu skaita dinamiku un apskatīt uzņēmumu skaitu salīdzinājumā ar iedzīvotāju skaitu. Lai spētu novērtēt labklājību un ekonomisko attīstību nepieciešams pievērst uzmanību reģistrēto uzņēmumu skaitam uz 1000 iedzīvotājiem, jo dažādās valstīs un dažādos reģionos iedzīvotāju skaits ir atšķirīgs. Kā arī jāizvērtē MVU nozīme lielākajās tautsaimniecības nozarēs un to ieguldījums nodarbinātībā un IKP.

2013. gadā Latvijā bija 93775 ekonomiski aktīvie individuālie komersanti un komercsabiedrības (neskaitot zemnieku, zvejnieku saimniecības un pašnodarbinātās personas, kuras veic saimniecisko darbību), no kuriem 99,6% atbilda MVU kategorijai. Latvijā ekonomiski aktīvo MVU sadalījums: mikro uzņēmumi – 86,2%, mazie uzņēmumi – 11,1%, vidējie uzņēmumi – 2,3%, lielle uzņēmumi – 0,4%.²¹

2.1. attēls Uzņēmumu procentuālais sadalījums pa uzņēmuma lieluma grupām 2013. gadā

Avots: autora veidots attēls

²¹Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

Uzņēmumu sadalījums Latvijā pa lieluma grupām 2005.-2013. gadā

Uzņēmuma grupa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mikro	95879	105603	113288	113008	115939	123924	129394	138841	142767
Mazie	10832	11193	12745	12482	10254	9732	9970	10448	10700
Vidējie	2125	2363	2546	2546	2065	1956	2033	2083	2140

Avots: autora veidota tabula balstoties uz centrālās statistikas pārvaldes datu bāzi²²

Kā redzams 2.1 tabulā, mikro uzņēmumu skaits ir audzis no 2005. līdz 2013. gadam, piedzīvojot vien nelielu samazinājumu 2008. gadā, kas izskaidrojams ar ekonomikas lejupslīdi. Īpaši strauji šis rādītājs pieaug sākot ar 2010. gadu, kam par pamatu bija izmaiņas likumdošanā. No 2010. gada 1. septembra juridiskas un fiziskas personas var iegūt mikro uzņēmuma nodokļa maksātāja statusu, ja atbilst noteiktiem kritērijiem (dalībnieki ir fiziskās personas, apgrozījums nepārsniedz 100 tūkst. eiro kalendārā gadā un darbinieku skaits uzņēmumā ir ne lielāks par pieciem) un veikt mikro uzņēmumu nodokļa maksājumus 9% apmērā (ietver visus valsts noteiktos nodokļu maksājumus, izņemot patēriņa nodokļus) no apgrozījuma jeb saimnieciskās darbības ieņēmumiem.²³ Salīdzinot statistikas datus, redzams, ka mazo un vidējo uzņēmumu skaits Latvijā ir palielinājies no 2005. līdz 2008. gadam un samazinājies 2009. un 2010. gadā. Sākot ar 2011. gadu mazo un vidējo uzņēmumu skaits Latvijā atsāk pieaugt, kas skaidrojams ar ekonomikas atveseļošanu.

Autors uzskata, ka MVU tieši ietekmē valsts ekonomisko attīstību, labklājību un iedzīvotāju dzīves līmeni.

Lai izprastu MVU attīstību, nepieciešams apskatīt Latvijā reģistrēto un likvidēto uzņēmumu skaita dinamiku.

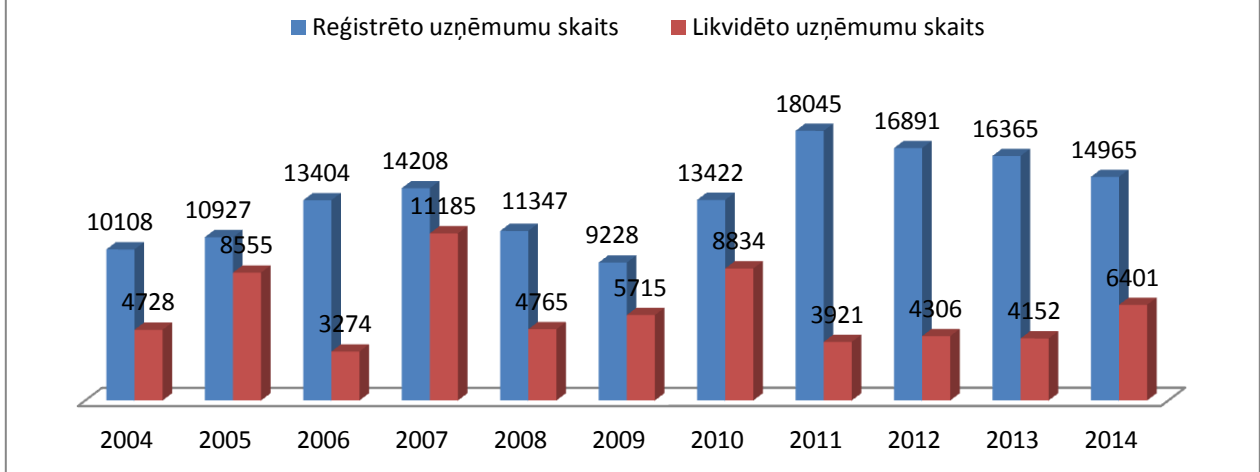
²²Ekonomiski aktīvās statistikas vienības sadalījumā pa lieluma grupām un statistiskajiem reģioniem. CSP datu bāze. Pieejams:

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg__ikgad__01_skaitis/SR0041.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdcb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

²³Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Pieejams:

https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

Reģistrēto un likvidēto uzņēmumu skaits no 2004. līdz 2014. gadam

2.2. attēls Reģistrēto un likvidēto uzņēmumu skaita dinamika Latvijā no 2004 līdz 2014. gadam

Avots: autora veidota diagramma izmantojot Lursoft statistikas datu bāzi²⁴

No 2004. līdz 2007. gadam reģistrēto uzņēmumu skaits katru gadu ir pieaudzis. Bet 2008. gadā reģistrēto uzņēmumu skaits ir sarucis par aptuveni 3000, ko varētu izskaidrot ar vispasaules ekonomikas lejupslīdi, kuras rezultātā Latvijā tika ieviesti stingrāki kreditēšanas kritēriji. Šī tendence turpinās arī 2009. gadā. Straujš reģistrēto uzņēmumu skaita pieaugums Latvijā atkal ir vērojams 2010. gadā, kad tika pieņemti grozījumi komerclikumā, kas jaunajiem uzņēmējiem deva iespēju dibināt SIA tikai ar viena lata pamatkapitālu. 2010. gadā reģistrēto uzņēmumu skaits ir pieaudzis par 45%. Būtisks uzņēmumu skaita pieaugums ir novērojams arī 2011. gadā, bet no 2012. līdz 2014. gadam šis rādītājs ir stabils. Visvairāk likvidēto uzņēmumu ir 2007. gadā, kam par iemeslu bija visu darbību izbeigušo uzņēmumu izslēgšana no uzņēmumu reģistra.²⁵ Sākot ar 2012. gadu arī šis rādītājs ir vērtējams kā stabils un bez būtiskām izmaiņām.

Būtisks ekonomisko aktivitāti raksturojošs rādītājs ir ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību (tai skaitā zemnieku, zvejnieku saimniecību un pašnodarbināto personu, kuras veic saimniecisko darbību) skaits uz 1000 iedzīvotājiem. Latvijā šis rādītājs ir konstanti audzis

²⁴LR uzņēmumu reģistrā reģistrēto subjektu dibināšanas un likvidēšanas dinamika. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=3

²⁵LR Uzņēmumu reģistra gada pārskats par 2007. gadu. Pieejams: www.ur.gov.lv/faili/gada_parskats_2007.doc (skatīts 04.04.2015)

pēdējo 10 gadu laikā no 17 – 2001.gadā līdz 78 – 2013.gadā²⁶. Tas liecina par uzņēmējdarbības vides uzlabošanu un ekonomikas izaugsmi.

Tikpat nozīmīgi ir akcentēt individuālo darba veicēju (pašnodarbināto) skaitu – 2013.gadā 50882 (25 uz 1000 iedzīvotājiem) un zemnieku, zvejnieku saimniecību skaitu – 2013.gadā 11366 (6 uz 1000 iedzīvotājiem). Ņemot vērā to, ka ES dalībvalstu vidū nepastāv vienota metodoloģiskā prakse tāda ekonomisko aktivitāti raksturojošā rādītāja aprēķināšanā kā uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (enterprises per 1000 inhabitants), ir grūti veikt objektīvu šī raksturlieluma salīdzinošo analīzi. Pašreizējā ES atbildīgo institūciju prakse liecina, ka uzņēmumu skaita uz 1000 iedzīvotājiem aprēķinā tiek iekļauti kā individuālie komersanti un komercsabiedrības, tā arī individuālā darba veicēji, zemnieku, zvejnieku saimniecības u.c. Tādējādi, piemērojot analogu praksi, Latvijā 2013. gadā bija 78 saimnieciskās darbības veicēji uz 1000 iedzīvotājiem²⁷

2.2. tabula

Uzņēmumu reģistrācijas dinamika populārākajām uzņēmējdarbības formām

Uzņēmējdarbības forma	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A/S	39	33	26	33	33	46	56
IK	2104	1702	1245	943	762	725	678
SIA	8933	7173	11899	16845	15754	15355	13992

Avots: Autora veidota tabula, balstoties uz Lursoft statistikas datu bāzi.²⁸

2010. gadā sākās straujš SIA reģistrācijas pieaugums, kas izskaidrojams ar izmaiņām komerclikumā, kuras ļauj reģistrēt SIA ar viena eiro pamatkapitālu. Salīdzinot ar 2009. gadu reģistrēto SIA skaits 2010. gadā ir pieaudzis par 66%, kas izskaidrojams ar ekonomikas atveseļošanu un jau pieminētajām izmaiņām likumdošanā. Turpretī individuālo komersantu skaits ar katru gadu samazinās, jo aizvien lielāku daļu no visiem reģistrētajiem uzņēmumiem ieņem maz kapitāla SIA. Autors uzskata, ka tas skaidrojams ar jauno uzņēmēju vēlēšanos dibināt uzņēmumu, ieguldot pēc iespējas mazāk līdzekļu.

²⁶Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

²⁷Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

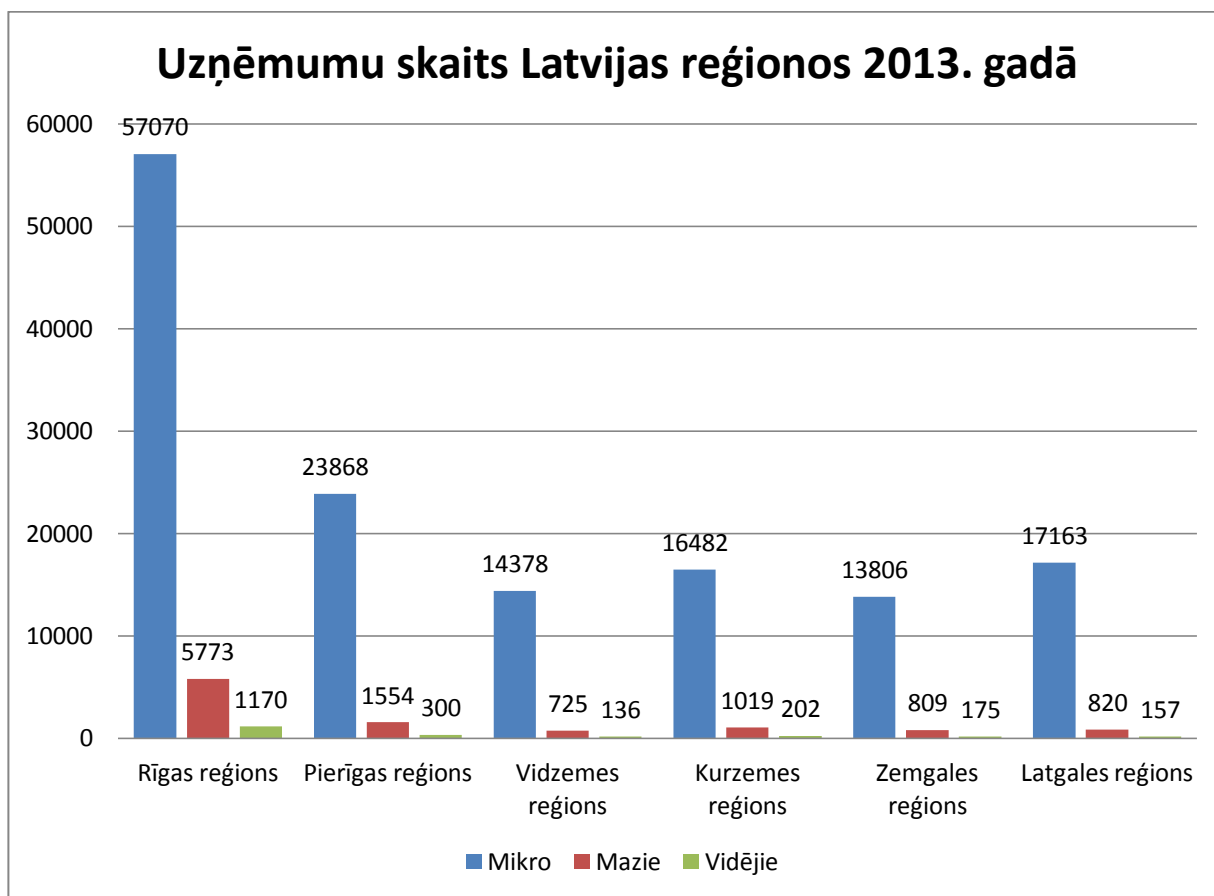
²⁸Uzņēmumu reģistra un komercreģistra subjektu reģistrācijas dinamika sadalījumā pēc to uzņēmējdarbības formas. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=15 (skatīts 05.04.2015)

Uzņēmumu sadalījums pēc lieluma un pa Latvijas reģioniem 2013. gadā

	Rīgas reģions	Pierīgas reģions	Vidzemes reģions	Kurzemes reģions	Zemgales reģions	Latgales reģions
Mikro	57070	23868	14378	16482	13806	17163
Mazie	5773	1554	725	1019	809	820
Vidējie	1170	300	136	202	175	157

Avots. Autora veidota tabula, balstoties CSP datu bāzi²⁹

Visvairāk mikro, mazo un vidējo uzņēmumu reģistrēts Rīgas un Pierīgas reģionos. Rīgā mikro uzņēmumu skaits 2013.gadā sasniedza 57070, kas ir pat 4 reizes vairāk kā pārējos Latvijas reģionos.

2.3.attēls Uzņēmumu skaits Latvijas reģionos 2013. gadā

Avots. Autora veidots attēls, izmantojot CSP datu bāzi³⁰

²⁹Ekonomiski aktīvās statistikas vienības sadalījumā pa lieluma grupām statistiskajiem reģioniem. CSP datubāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg__ikgad__01_skaits/SR0041.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

Kā redzams 2.3 attēlā, Rīgas un Pierīgas reģions ieņem pārliecinošu pirmo vietu gan mikro, gan mazo, gan vidējo uzņēmumu skaita ziņā. Tas, protams, izskaidrojams ar to, ka, Rīgā un Pierīgā dzīvo visvairāk iedzīvotāju, tāpēc ir lielāks pieprasījums, piedāvājums, lielāka finanšu pieejamība un apgrozība, kā arī attīstītāka infrastruktūra un pieejams kvalificētāks darbspēks. Tālāk seko Latgales, Kurzemes, Vidzemes un Zemgales reģioni.

Pētot MVU attīstības tendences Latvijā svarīgi ir izanalizēt jaundibināto uzņēmumu skaitu Latvijas lielākajās pilsētās, lai spētu izprast vai attīstība dažādās Latvijas pilsētās norit vienmērīgi. Datus par jaundibināto uzņēmumu skaitu autors ir apkopojis 2.4 tabulā

2.4.tabula

Jaundibināto uzņēmumu skaits Latvijas lielākajās pilsētās

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Daugavpils	324	240	341	436	369	333	281
Jelgava	276	209	254	362	316	344	305
Jēkabpils	106	68	111	128	115	104	112
Jūrmala	266	203	336	447	415	432	357
Liepāja	315	257	338	420	398	349	299
Rēzekne	133	102	118	135	141	114	132
Rīga	6135	5195	7824	10502	9795	9725	9127
Valmiera	120	96	136	188	150	143	147
Ventspils	152	131	141	143	143	151	157

Avots. Autora veidota tabula izmantojot Lursoft datu bāzi³¹

Kā redzams 2.4 tabulā visvairāk uzņēmumi tiek dibināti Rīgā, kas, kā jau autors minēja iepriekš, ir izskaidrojams ar lielo iedzīvotāju skaitu. Lielākais jaundibināto uzņēmumu skaita pieaugums ir novērojams 2011. gadā, kurš bija pirmais pilnais gads, kurā jaunajiem uzņēmējiem bija iespēja dibināt maz kapitāla SIA. Ekonomikas atveseļošanās laikā, proti, no 2009. līdz 2011. gadam bija vērojams liels jauno uzņēmumu skaita pieaugums ne tikai galvaspilsētā, bet arī citās Latvijas pilsētās. Piemēram, Daugavpilī un Valmierā. Valmierā šis rādītājs ir gandrīz dubultojies no 96 uzņēmumiem 2009.gadā līdz 188 uzņēmumiem 2011.gadā. Tā kā Rīgā tiek dibināta lielāka daļa jauno uzņēmumu var secināt, ka uzņēmējdarbības vide valsts galvaspilsētā ir ievērojami

³⁰Ekonomiski aktīvās statistikas vienības sadalījumā pa lieluma grupām statistiskajiem reģioniem. CSP datubāze. Pieejams:http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg__ikgad__01_skaitis/SR0041.px/table/tableViewLayout1/?xid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

³¹Uzņēmumu reģistrēšanas un likvidēšanas dinamika Latvijas novados. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=210

labāka nekā reģionos. Tas, protams, rada ievērojamas atšķirības salīdzinot iedzīvotāju dzīves līmeni un labklājību galvaspilsētā un reģionos.

Mazie un vidējie uzņēmumi būtiski ietekmē arī IKP un nodarbinātības līmeni valstī. Latvijas MVU nodrošina 78 % darbavietu un 72 % pievienotās vērtības, kas ir ievērojami vairāk nekā vidēji ES (attiecīgi 67 % un 58 %).³² Pieaugot jaundibināto uzņēmumu skaitam, likumsakarīgi pieauga arī pieprasījums pēc darbaspēka.

2.5. tabula

**Ekonomiski aktīvo, nodarbināto un darba meklētāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā Latvijā
2007.-2014. gads**

	Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji	Nodarbinātie iedzīvotāji	Darba meklētāji
2007	65,6	61,6	4
2008	67,2	62	5,2
2009	65,8	54,3	11,5
2010	64,6	52	12,6
2011	64,5	54	10,4
2012	66,1	56,1	9,9
2013	66	58,2	7,8
2014	66,3	59,1	7,2

Avots. Autora veidota tabula izmantojot CSP datus³³

2007.gadā Latvijā bija pilnīga nodarbinātība – darba meklētāju īpatsvars bija vien 4 %. 2008.gadā sākoties ekonomikas lejupslīdei jeb ekonomiskās krīzes laikā, darba meklētāju īpatsvars palielinājās, līdz sasniedza savu augstāko līmeni 2010.gadā - 12,6 %. Līdz ar ekonomikas atveseļošanu strauji pieauga arī dibināto uzņēmumu skaits, kas atstāja būtisku ietekmi uz iedzīvotāju nodarbinātības līmeni valstī. Pieauga pieprasījums pēc darbaspēka. Darba meklētāju īpatsvars no 12,6% - 2010.gadā samazinājās līdz pat 7,2% - 2014.gadā.

³²SBA faktu lapa 2014. Pieejams: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/latvia_lv.pdf skatīts: 05.04.2015

³³Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes un dzimuma. CSP datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala__ikgad__nodarb/NB0010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala__ikgad__nodarb/NB0010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

Autors uzskata, ka lai izprastu MVU attīstību Latvijā, jāpievērš uzmanība uzņēmumu peļņas rādītājiem. Dati par Latvijas uzņēmumu peļņu no 2005. līdz 2013. gadam apkopoti 2.6 tabulā.

2.6. tabula

Latvijas uzņēmumu peļņa pa gadiem

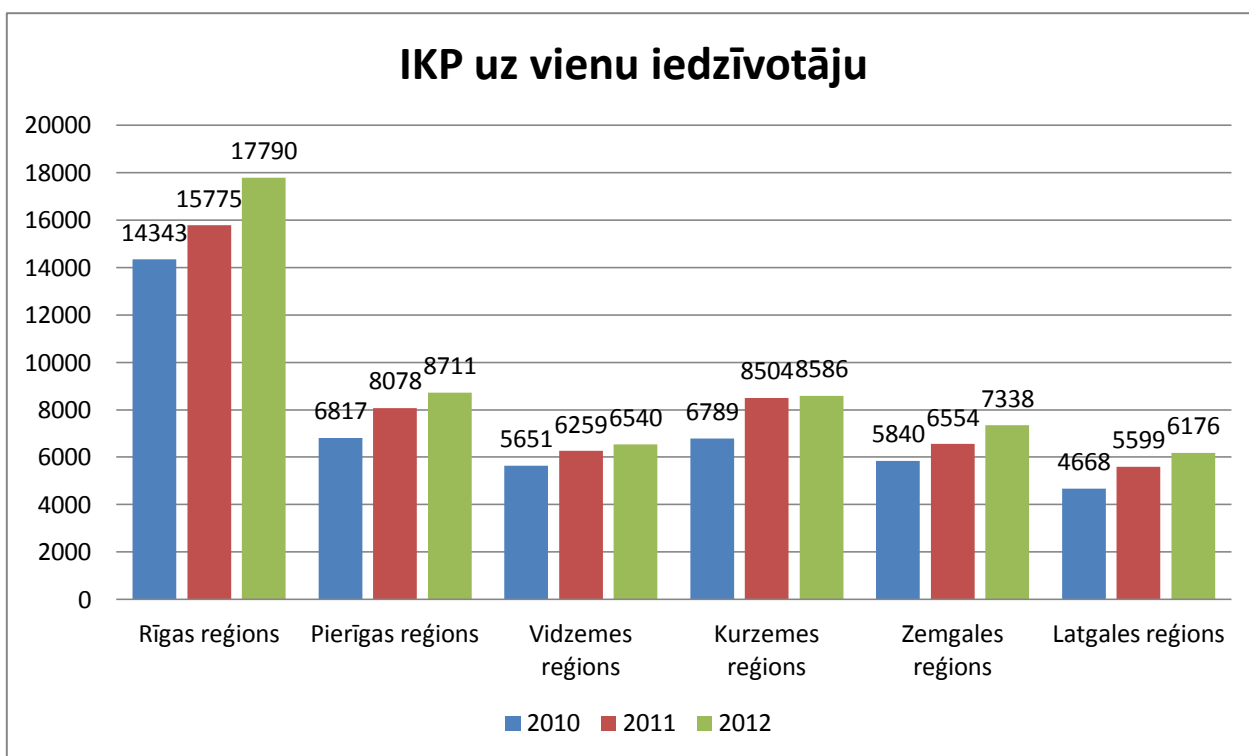
Finanšu gads	Uzņēmumu skaits	Neto apgrozījums (EUR)	Peļņa pirms nodokļiem (EUR)	Peļņa pēc nodokļiem (EUR)
2005	50752	30,708 mljrd.	1,371 mljrd.	1,013 mljrd.
2006	57111	39,601 mljrd.	2,451 mljrd.	1,980 mljrd.
2007	61409	48,123 mljrd.	2,892 mljrd.	2,323 mljrd.
2008	73202	50,678 mljrd.	636 milj.	127 milj.
2009	72900	36,406 mljrd.	-1,086 mljrd.	-1,387 mljrd.
2010	75830	39,558 mljrd.	81 milj.	-287 milj.
2011	83972	46,219 mljrd.	1,030 mljrd.	763 milj.
2012	91007	51,508 mljrd.	1,313 mljrd.	867 milj.
2013	96313	52,985 mljrd.	1,622 mljrd.	1,162 mljrd.

Avots. Autora veidota tabula izmantojot Lursoft datu bāzi³⁴

No 2005. līdz 2013.gadam, uzņēmumu skaits ir ievērojami pieaudzis. Lielākais pieaugums vērojams 2011.gadā, kam par iemeslu bija jau iepriekš minētās izmaiņas likumdošanā, kas deva uzņēmējiem iespēju dibināt SIA ar 1 eiro pamatkapitālu. Lai gan uzņēmumu skaits apskatītajā periodā ir teju dubultojies un neto apgrozījums 2013.gadā ir atgriezies pirms krīzes līmeni un ir pat mazliet lielāks nekā 2007.gadā, peļņa pēc nodokļu nomaksas ir divas reizes mazāka. Pirms krīzes, 2007.gadā peļņa pēc nodokļu nomaksas bija 2,323 miljardi eiro, bet 2013. gadā tikai 1,162 miljardi eiro, tāpēc, ka lielākā daļa, proti, 99% no jaundibinātajiem uzņēmumiem pieskaitāmi pie mazajiem uzņēmumiem, kuru peļņa nav tika liela. Jāpiemin arīrdzan neadekvāti augstās nekustamo īpašumu cenas un būvniecības izmaksas pirmskrīzes periodā. 2.6 tabulā izteikti saskatāma ekonomiskā lejupslīde Latvijā, par ko liecina neto apgrozījuma un peļņas straujie samazinājumi 2008. un 2009.gadā.

Uzņēmējdarbības vides attīstība un uzņēmumu skaita izmaiņas būtiski ietekmē Latvijas IKP rādītājus. Tāpēc nepieciešams apskatīt IKP rādītājus reģionos, lai varētu izvērtēt, kur uzņēmējdarbības vide ir aktīvāka un uzņēmējdarbība norit raitāk.

³⁴Uzņēmumu peļņa pa gadiem. Lursoft statistikas datu bāze. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=1 skatīts 06.04.2015

2.4. attēls **IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijas statistiskajos reģionos 2010.-2012. gads**

Avots. Autora veidots attēls, izmantojot CSP datu bāzi³⁵

Analizējot IKP uz vienu iedzīvotāju, redzams, ka Rīgas reģions ieņem pārliecinošu pirmo vietu, ko autors skaidro ar lielo uzņēmumu skaitu. Otrajā vietā ierindojas Pierīgas un Kurzemes reģioni, tālāk seko Zemgales reģions, Vidzemes reģions un Latgales reģions. Var secināt, ka Rīgā, Pierīgā un Kurzemē uzņēmējdarbības vide ir visattīstītākā un iedzīvotāju dzīves līmenis visaugstākais. Viszemākais IKP uz vienu iedzīvotāju novērojams Latgales reģionā, kur arī dzīves līmenis ir vislielākais bezdarba līmenis valstī, kas ļauj secināt, ka tur uzņēmējdarbība nav tik attīstīta, kā pārējā valstī un dzīves līmenis ir viszemākais.

³⁵Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos. CSP datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_ikp/IK10_0110.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0 skatīts 06.04.2015

2.2. MVU galvenās darbības jomas

Mazie un vidējie uzņēmumi Latvijā ir pārstāvēti praktiski visās uzņēmējdarbības nozarēs. Populārākās no tām ir vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība lauksaimniecība, būvniecība mežsaimniecība, kā arī pakalpojumu sfēra un citas. MVU skaitu nozīmīgākajās uzņēmējdarbības nozarēs 2013. gadā autors apkopojis 2.7 tabulā.

2.7.tabula

MVU galvenās uzņēmējdarbības nozares Latvijā 2103. gadā

Uzņēmējdarbības nozare	Mikro uzņēmumu skaits	Mazo uzņēmumu skaits	Vidējo uzņēmumu skaits
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	26770	610	77
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	177	49	11
Apstrādes rūpniecība	7466	1492	482
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	319	129	22
Ūdensapgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	256	70	35
Būvniecība	7132	1333	232
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	24237	2648	451
Transports un uzglabāšana	5418	975	175
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	2793	647	71
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	4830	250	53
Finanšu un apdrošināšanas darbības	1325	162	64
Operācijas ar nekustamo īpašumu	10946	825	162
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	16088	449	63
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	4929	395	104
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	6	3	1
Izglītība	2401	135	17
Veselība un sociālā aprūpe	4592	220	76
Māksla, izklaide un atpūta	2431	103	38
Citi pakalpojumi	13716	204	6

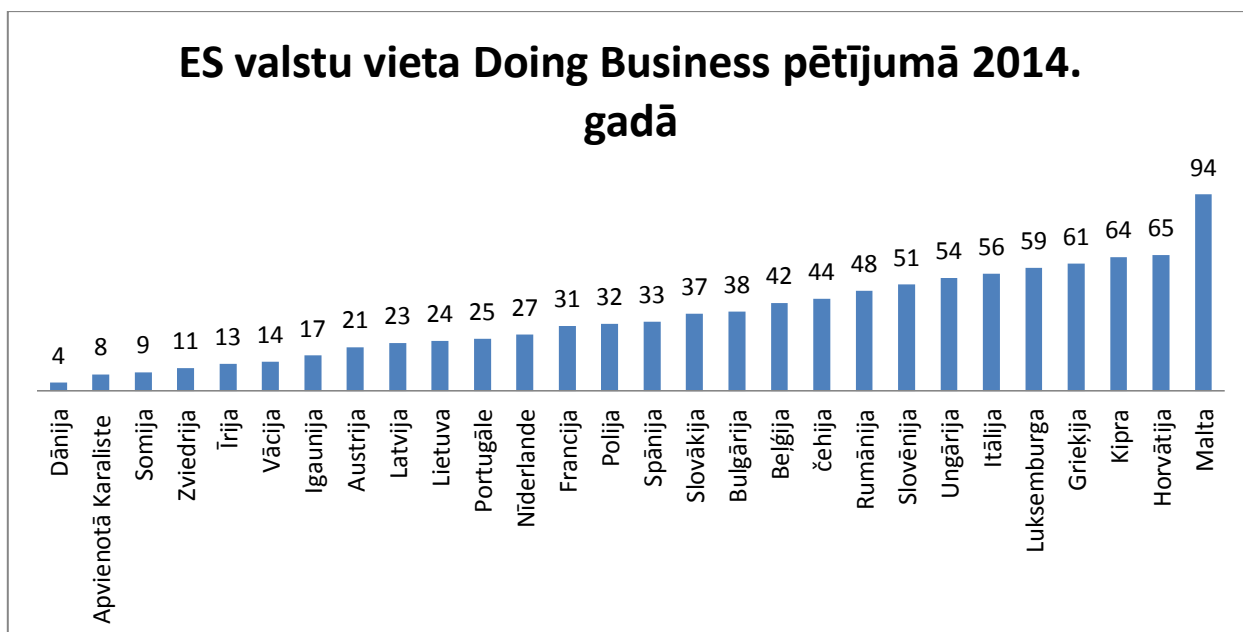
Avots. Autora veidota tabula, balstoties CSP datiem³⁶

³⁶Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības statistiskajos reģionos pilsētās un novados sadalījumā pa lieluma grupām uzņēmējdarbības formām un galvenajiem darbības veidiem. CSP datu bāze. Pieejams:

Kā redzams 2.7 tabulā visvairāk mikro uzņēmumi darbojas lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarēs, ko autors skaidro ar Latvijas ģeogrāfisko novietojumu, vides radītajām iespējām un tradicionālajām cilvēku darbības jomām. Latvija atrodas jūras krastā, kas sniedz iespēju nodarboties ar zivsaimniecību. Latvijā, sevišķi Zemgales reģionā, ir auglīga zeme, kas paver iespēju lauksaimniecībai, turklāt lielu daļu Latvijas teritorijas klāj meži, tādēļ arī mežsaimniecība ir plaši izplatīta. Jāpiemin, ka Latvijas teritorijas iedzīvotāji šajās nozarēs darbojas jau daudzus gadus, līdz ar to ir attīstījušās zināšanas un gadu gaitā uzkrājusies pieredze. Visvairāk mazie un vidējie uzņēmumi darbojas apstrādes rūpniecībā, būvniecībā, mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā. Taču MVU ir ļoti grūti konkurēt ar lielajiem uzņēmumiem, jo uzņēmējdarbība šajās nozarēs nereti prasa milzīgus ieguldījumus uzņēmuma attīstībā, kādi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem nav pieejami, turklāt lieli uzņēmumi jau ir iekarojuši savu tirgus daļu, kurā tie neielaiž mazos un vidējos uzņēmumus.

2.3. Latvijas uzņēmumu konkurētspēja

Svarīgi izanalizēt ne tikai uzņēmējdarbības vidi Latvijā, bet arī salīdzināt to citām valstīm.

2.5. attēls Eiropas Savienības dalībvalstu vieta Doing Business pētījumā 2014.gadā

Avots. Autora veidots attēls, izmantojot pētījuma ‘‘Doing Business’’ rezultātus³⁷

Pasaules Bankas veiktajā uzņēmējdarbības vides pētījumā Doing Business Latvija 2014. gadā ieņēma 23.vietu, kas ir par vienu pozīciju labāk nekā 2013. gadā, kad Latvija ieņēma 24. vietu. 2014.gadā beidzot ir izdevies apsteigt mūsu kaimiņus Lietuvu, kas pētījuma rezultātos ierindojas uzreiz aiz mums, proti, 24.vietā. Tomēr joprojām atpaliekam no mūsu ziemeļu kaimiņiem igauņiem, kas ieņēma augsto 17. vietu. Var secināt, ka no Baltijas valstīm uzņēmējiem visdraudzīgākā valsts ar vislabvēlīgāko uzņēmējdarbības vidi ir Igaunija. Ja salīdzina Latvijas rezultātu ar pārējam ES dalībvalstīm, tad Latvija ierindojas 9.vietā. Autors secina, ka uzņēmējdarbības vide Latvijā salīdzinot ar citām pasaules valstīm un ES valstīm ir labā līmenī. Pēdējo gadu laikā Latvijā uzņēmējdarbības vides uzlabošanas jomā ir izdarīts ļoti daudz. Piemēram, atvieglota uzņēmumu reģistrēšanas procedūra, samazināts nepieciešamais minimālais pamatkapitāls, lai reģistrētu uzņēmumu u.c.

Jau iepriekš pieminētājā Pasaules Bankas pētījumā tiek analizēti vairāki svarīgi uzņēmējdarbības vidi raksturojoši rādītāji, lai, uz šīs analīzes balstoties, valsti ierindotu attiecīgajā vietā kopējā valstu sarakstā.

2.8 .tabula

Latvijas uzņēmējdarbības vides vērtējums pasaules mērogā

	DB 2015	DB 2014	Vietas izmaiņas
Kopējā vieta	36	26	-10
Uzņēmējdarbības uzsākšana	47	46	-1
Būvniecības atļaujas	89	83	-6
Kreditēšanas iespējas	32	33	1
Īpašumu reģistrācija	23	19	-4
Investoru tiesību aizsardzība	49	48	-1
Nodokļu maksāšana	24	28	4
Ārēja tirdzniecība	28	26	-2
Līgumu izpilde	16	15	-1
Uzņēmējdarbības izbeigšana	40	38	-2

Avots. Autora veidota tabula, izmantojot Doing Business pētījuma datus³⁸

Šogad Latvijas rādītājs ir pasliktinājies vairumam kritēriju. Uzņēmējdarbības uzsākšanas rādītājs pazeminājies par vienu vietu, būvniecības atļauju ziņā kritums ir par sešām pozīcijām. Arī īpašumu reģistrācija ir būtiski pazeminājusies, par 4 vietām. Tas izskaidrojams ar to, ka tika

³⁷Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

³⁸Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/latvia/>

palielināta uzņēmumu reģistrācijas maksa, banku un notāru nodevas. Pasaules bankas veiktais pētījums uzlabojumus parāda vien kreditēšanas iespēju un nodokļu maksāšanas jomā. Šīs izmaiņas var pamatot ar to, ka Latvijā tika atvieglota nodokļu maksāšana vienkāršojot PVN deklarāciju un uzlabojot elektronisko deklarēšanas sistēmu, kas savukārt atviegloja uzņēmumu ienākumu nodokļa deklarācijas iesniegšanu. Kā arī tika samazināta darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksu likme.³⁹ Rādījuma samazinājums vērojams arī Investoru tiesību aizsardzības jomā. Šai jomai būtu jāpievērš īpaša uzmanība. Svarīgi valstī radīt uzņēmējdarbības vidi, kas būtu pievilcīga arī investoru acīs. Var secināt, ka būtiskākie uzņēmējdarbības vides attīstību kavējošie faktori ir būvniecības atļauju izsniegšana, uzņēmējdarbības uzsākšana un investoru tiesību aizsardzība.

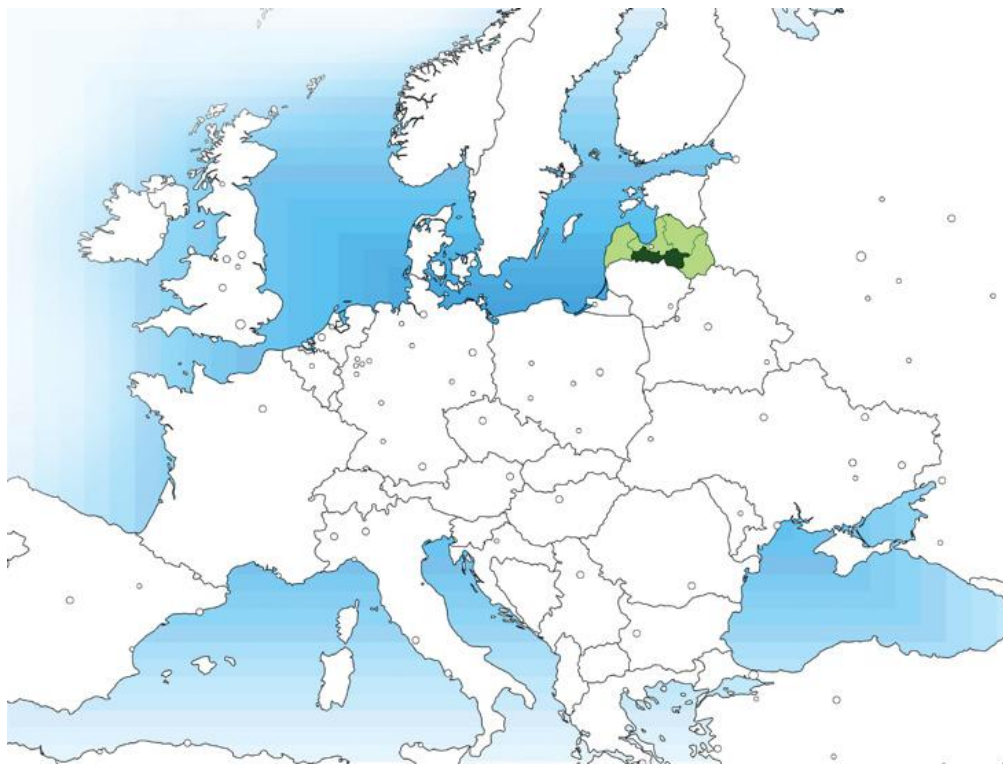
Veicot mazo un vidējo uzņēmumu analīzi, autors secina, ka, mazo un vidējo uzņēmumu skaits Latvijā pēdējo gadu laikā ir stipri audzis, galvenokārt pateicoties likumu izmaiņām, kas deva iespēju dibināt SIA ar viena eiro pamatkapitālu. Neskatoties uz milzīgo uzņēmumu skaita pieaugumu uzņēmumu kopējā peļņa būtiski nav mainījies. Ir novērojamas milzīgas atšķirības dibināto un darbojošos uzņēmumu skaita ziņā starp Rīgu un Latvijas reģioniem. Uzņēmējdarbībai labvēlīgāka vide ir valsts galvaspilsētā, turpretī visgrūtāk uzņēmējdarbību uzsākt Latgales reģionā. Lielākā daļa uzņēmumu tiek dibināti Rīgā, kur arī tiek nodarbināta lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju. Svarīgi attīstīt labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi Latvijas reģionos, lai veicinātu vienmērīgu un stabilu Latvijas ekonomikas izaugsmi, tādejādi celtu iedzīvotāju dzīves līmeni un mazinātu sabiedrības noslāņošanos.

2.4.Uzņēmējdarbības vides raksturojums Zemgalē

Zemgales plānošanas reģions (turpmāk Zemgale) atrodas Latvijas centrālajā daļā uz dienvidiem no Rīgas, sākot no Austrumkurzemes augstienes un Dienvidkurzemes zemienes rietumos līdz Augšzemes augstienei austrumos. Zemgale izvietojusies gar Latvijas – Lietuvas valstu robežu un robežojas ar Latgales, Vidzemes, Rīgas un Kurzemes plānošanas reģioniem. Tās centrālā daļa atrodas Zemgales līdzenumā. Zemgali veido 22 vietējās pašvaldības, no tām 2 republikas nozīmes pilsētas - Jelgava, Jēkabpils un 20 novadu pašvaldības - Aizkraukles, Skrīveru, Jaunjelgavas, Kokneses, Neretas, Pļaviņu, Bauskas, Rundāles, Iecavas, Vecumnieku,

³⁹Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/reforms/overview/economy/latvia>

Dobeles, Auces, Tērvetes, Jelgavas, Ozolnieku, Jēkabpils, Aknīstes, Krustpils, Salas un Viesītes novadi. Zemgales teritorijas kopējā platība ir 10733 km², kas sastāda 16,6% no kopējās Latvijas Republikas teritorijas. Pilsētu teritorijas no kopējās platības sastāda 1,27%, lauksaimniecībā izmantojamā zeme - 44,95%, meži - 40,18%, krūmāji –1,54%, zeme zem ūdeņiem – 2,99%, purvi - 3,55%, pagalmi – 1,53%, ceļi – 2,15%, pārējās zemes – 3,1%.⁴⁰

2.6. attēls Zemgales atrašanās Eiropā

Saskaņā ar centrālās statistikas pārvaldes datiem, Zemgalē 2014.gadā dzīvoja 244 875 iedzīvotāji, kas ir 12,23 % no visiem Latvijas iedzīvotājiem. 88% no visiem Zemgales iedzīvotājiem ir Latvijas valsts pilsoņi. Sadalījumā pa vecuma grupām Zemgalē 2014.gadā iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam bija 15,1% (Latvijā- 14,7%), darbības vecumā – 63,1% (Latvijā- 62,6%), virs darbības vecumā 21,8% (Latvijā – 22,7%). Autors secina, ka Zemgalē salīdzinot ar citiem reģioniem ir vismazākā demogrāfiskā slodze, jo darbējīgo iedzīvotāju ir nedaudz vairāk kā citur Latvijā.

Zemgales teritorija kopumā sastāda 10742 km², kas ir 16,6% no kopējās Latvijas teritorijas. Pilsētas Zemgalē aizņem 645 km² vai 6% no kopējās reģiona teritorijas. Ievērojama Zemgales priekšrocība ir augstā zemes auglība un salīdzinoši nepiesārņotas lauksaimniecības un

⁴⁰<http://www.llu.lv/getfile.php?id=37310>skatīts 11.05.2015

dabas teritorijas. Meži klāj 432,8 tūkstošus ha jeb 40% no Zemgales teritorijas. No kopējās Latvijas mežu platības Zemgales meži sastāda 15%. Ņemot vērā esošos mežu resursus iespējams veiksmīgi attīstīties kokapstrādei. Zemgalē ir vērā ņemamas kūdras, māla, dolomīta, ģipšakmens, kaļķakmens, grants un smilts ieguves vietas, pavisam 156 minerālu ieguves vietas ar kopējo teritoriju 1165,5 ha. Zemgali šķērso divas lielākās Latvijas upes – Daugava un Lielupe. Ūdens resursu krājumi ir pietiekami gan saimnieciskai darbībai, gan iedzīvotāju patēriņam. Ūdens apgādē galvenokārt tiek izmantoti gruntsūdeņi. Upju līčos un pļāvās sastopamas retas augu, putnu un dzīvnieku sugas, tas liecina par pievilcīgu un nepiesārņotu apkārtējo vidi.

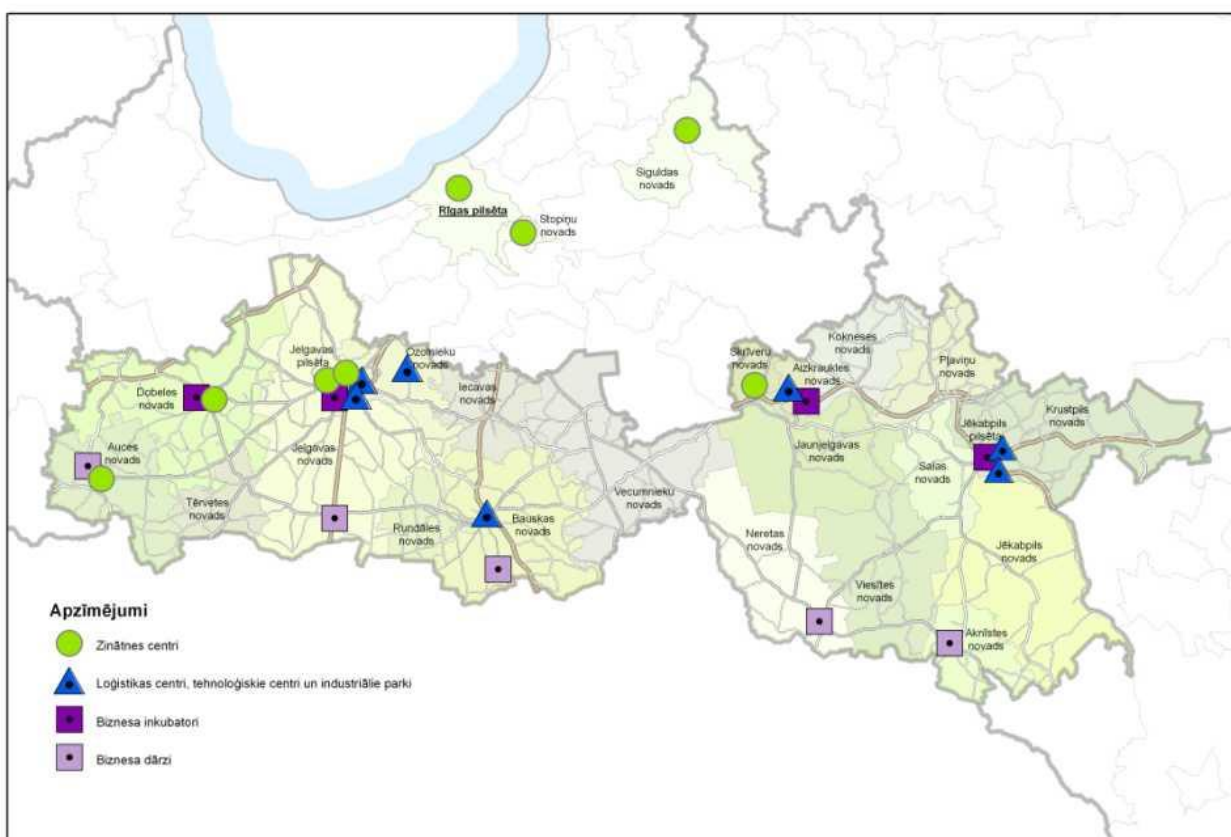
Zemgali šķērso pieci valsts galvenie autoceļi. Valsts galvenie autoceļi A6 un A12 ietilpst arī vienā no visgarākajām rietumu- austrumu virziena Eiropas starptautiskajām automaģistrālēm E22, kas ir arī Trans-Eiropas transporta tīklā (TEN-T). Savukārt A7 iekļaujas ziemeļu-dienvidu virziena Eiropas starptautiskajā maģistrālē E67, bet A8 ir daļa no ziemeļu – dienvidu virziena Eiropas starptautiskās maģistrāles E77. Zemgali šķērso arī 28 valsts reģionālie autoceļi un 237 vietējas nozīmes autoceļi un Zemgalē autoceļu tīkla blīvums ir labāks kā vidējais blīvums Latvijā. Reģionu šķērso vairākas starptautiskas dzelzceļa, maģistrālo cauruļvadu līnijas – naftas produktu līnijas un gāzes cauruļvada līnijas.

Viena no Zemgales bagātībām – izdevīgs ģeogrāfiskais izvietojums, ļauj šajā reģionā attīstīt dažādu profilu biznesu. Salīdzinājumā ar citiem reģioniem, Zemgalei ir salīdzinošās priekšrocības lauksaimniecībā, labi attīstīta infrastruktūra, elastīgs darba tirgus un labvēlīga demogrāfiskā situācija, lētāks darbaspēks, kā arī pieejamas izglītības iestādes un zinātniskās iestādes reģiona potenciāla realizācijai. 2013.gadā Zemgalē bija reģistrēti 14 820 uzņēmumi, no kuriem 13 806 (93,16%) bija mikro uzņēmumi, 809 (5,46%) mazie uzņēmumi, 175 vidējie uzņēmumi (1,18%) un 30 (0,2%) lielle uzņēmumi. 2012.gadā Zemgalē tika saražoti 8,3% no iekšzemes kopprodukta. Lielākā pievienotā vērtība- 30,72% tika radīta lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības nozarē, kas protams skaidrojams ar bagātīgajiem dabas resursiem Zemgales reģionā. Otro un trešo vietu ieņem apstrādes rūpniecība un izglītība. 2014.gadā visvairāk Zemgales iedzīvotāju tika nodarbināti sekojošās nozarēs:

- Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība - 13.3%
- Apstrādes un ieguves rūpniecība un citas ražošanas nozares - 17.4%
- Būvniecība - 8.9%
- Tirdzniecība, izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi - 17.0%
- Transports, uzglabāšana, informācijas un komunikācijas pakalpojumi - 9.0%

- Finanšu, apdrošināšanas, zinātniskie, administratīvie pakalpojumi; operācijas ar nekustamo īpašumu - 7.3%
- Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana - 8.0%
- Izglītība - 10.0%
- Veselība un sociālā aprūpe - 5.9%

Zemgalē ir attīstīta uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamā infrastruktūra. Šeit atrodas trešā lielākā augstskola Latvijā – Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU). Darbojas vairāki zinātnes loģistikas un tehnoloģiskie centri, industriālie parki un biznesa inkubatori.

2.7. attēls Zinātnes, loģistikas un tehnoloģiskie centri, industriālie parki un biznesa inkubatori Zemgalē

Zinātnes centri:

1. Dobeles Valsts Augļkopības institūts
2. Lauksaimniecības tehnikas zinātniskais institūts
3. Tehnoloģiju un zināšanu pārneses centrs
4. LLU aģentūra "Zemkopības zinātniskais institūts"

5. Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts (MeKA)
6. Mācību un pētījumu saimniecība "Vecauce"
7. SIA "Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs"
8. Biotehnoloģijas un Veterinārmedicīnas zinātniskais institūts "Sigra"

Loģistikas centri, tehnoloģiskie centri un industriālie parki:

1. NP Jelgavas Biznesa parks (bijušā rūpnīca RAF, 110 000m²). Īpašnieks - SIA "Nordic Industrial Park"
2. Zemgales zinātnes un tehnoloģiskais parks Jelgavā (11 ha platība) t.sk. Jelgavas būvizstrādājumu produktu un testēšanas centrs (BITC)
3. Jēkabpils Kokapstrādes uzņēmējdarbības parks
4. Eirkel Business Parks (42 000 m²)
5. Bauskas Industriālais un Loģistikas parks (100 ha)
6. Aizkraukles industriālās teritorijas

Biznesa inkubatori:

2007. gadā Zemgalē darbu uzsāka pirmais biznesa inkubators Pilnsabiedrība „JIC biznesa inkubators", kas veicina jaunu uzņēmumu veidošanos un attīstību, nodrošinot tos ar uzņēmējdarbībai nepieciešamo infrastruktūru un atbalsta pakalpojumiem Jelgavas, Dobeles, Jēkabpils un Aizkraukles inkubatoros.

Zemgales plānošanas reģions projekta „Uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana Zemgales pierobežas teritorijās" ietvaros ir izveidojis 5 Biznesa dārzus, kurus vada Pilnsabiedrība „JIC biznesa inkubators".

Biznesa dārzi:

1. Elejas biznesa dārzs, 2010.g.
2. Gailīšu biznesa dārzs, 2010.g.
3. Auces biznesa dārzs, 2010.g.
4. Aknīstes biznesa dārzs, 2010.g.
5. Neretas biznesa dārzs, 2010.g.⁴¹

Biznesa dārza galvenā ideja ir uz ievērojami atvieglotiem nosacījumiem piedāvāt jaunajiem uzņēmējiem biroju un vieglās ražošanas telpas, kur veidot un attīstīt savu uzņēmējdarbību. Telpas tiek iznomāta uz laiku ne ilgāku par trim gadiem un vienam uzņēmumam var tikt iznomātas telpas 1-2 darbavietu ierīkošanai.

⁴¹http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=1195&Itemid=42

Autors uzskata, ka uzņēmējdarbības vide Zemgalē kopumā vērtējama, kā pozitīva. Tomēr daži rādītāji pieskaitāmi gan pie pozitīvajiem, gan pie negatīvajiem aspektiem. Liela daļa Zemgales iedzīvotāju izvēlas strādāt Rīgā. Galvaspilsētā iespējas atrast labi apmaksātu darbu ir lielākas nekā Zemgalē. Tas tieši ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus un uzņēmējdarbības vidi Zemgalē, jo Rīgā strādājošie iedzīvotāji arī preces un pakalpojumus iegādājas Rīgā un pieprasījums pēc Zemgales uzņēmēju piedāvātās produkcijas samazinās. Jāņem vērā, ka lielu daļu Zemgales klāj auglīgi līdzenumi, kas, protams, ir ļoti labi no lauksaimnieku viedokļa, tomēr tas bremsē tūrisma attīstību Zemgalē. Liela daļa tūristu par sava ceļojuma galamērķi izvēlas vietas ar gleznainiem dabasskatiem. Zemgales līdzenumiem, kas apsēti ar graudaugiem vai rapsi šajā ziņā ir grūti sacensties ar Vidzemes pakalniem, Latgales zilajiem ezeriem un Kurzemes smilšainajām pludmalēm.

3. MAZO UN VIDĒJO UZŅĒMUMU ATBALSTA IESPĒJAS LATVIJĀ

Mazo un vidējo uzņēmumu nozīme un ietekme uz valsts tautsaimniecības attīstību ir ievērojama un nozīmīga visā pasaulē. Mazie un vidējie uzņēmumi veicina konkurenci, rada jaunas preces un pakalpojumus, tieši ietekmē nodarbinātību valstī. Turklāt bieži vien MVU ir lielo uzņēmumu piegādātāji. Taču nereti mazajiem un vidējiem uzņēmumiem nākas saskarties ar finansējumu nepieejamību, informācijas trūkumu un citiem šķēršļiem, lai attīstītu un uzlabotu savu darbību. Veicinot MVU attīstību valstiskā līmenī, tiek veicināta visas valsts ekonomiskā attīstība un celts iedzīvotāju dzīves līmenis, jo no nodokļiem ko maksā jaunie uzņēmēji palielinās valsts ienākumi, kā arī uzņēmumu darbība nodrošina darba vietas iedzīvotājiem.

Valsts atbalstu MVU Latvijā galvenokārt nosaka un koordinē LR Ekonomikas ministrija. Latvijā darbojas vairākas atbalsta programmas, kuru ietvaros uzņēmējiem tiek sniegts visdažādākais atbalsts, piemēram, finanšu atbalsts, kredītu un eksporta garantijas, atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai un attīstībai, konsultācijas uzņēmējdarbības uzsākšanai u.c. Par šo programmu galvenajiem mērķiem varētu uzskatīt:

- palielināt MVU skaitu Latvijā
- atvieglot finansējuma pieejamību uzņēmējdarbības uzsākšanai vai attīstībai
- palielināt investīciju apmēru valstī
- radīt uzņēmējiem pievilcīgāku uzņēmējdarbības vidi
- sniegt konsultācijas uzņēmējiem
- atvieglot biznesa uzsākšanu

3.1. Latvijas Garantiju Aģentūra

SIA „Latvijas Garantiju aģentūra” (LGA) ir pilna spektra attīstības finanšu institūcija, kas palīdz uzņēmējiem piesaistīt finansējumu nepietiekama nodrošinājuma gadījumā, lai sekmētu to izveidi, izaugsmi un darbības paplašināšanos. LGA izsniedz kredīta garantijas, sniedz mezanīna

aizdevumus, apdrošina eksporta darījumu riskus, kā arī netieši ar finanšu starpnieku piesaisti sniedz riska kapitāla finansējumu un mikro aizdevumus.⁴²

Populārākie LGA piedāvātie pakalpojumi ir:

- kredītu garantijas
- eksporta kredītu garantijas
- mezanīna aizdevums
- riska kapitāls
- mikro aizdevumi
- atbalsts apmācību rīkošanai

Kredīta garantija ir LGA uzņemtās saistības situācijā, ja uzņēmējs kāda iemesla dēļ nav spējīgs komercbankai atmaksāt nepieciešamo maksājumu laikā. LGA šādā gadījumā uzņemas komercbankai kompensēt neatmaksātā finansējuma pamatsummu. Tādējādi kredīta garantijas mērķis ir uzņēmējam nodrošināt kredītresursus sava biznesa īstenošanai situācijās, kad uzņēmēja rīcībā esošais nodrošinājums nav pietiekams, lai bankā saņemtu kredītu.⁴³

Kredīta garantiju izsniedz:

- investīciju aizdevumiem;
- apgrozāmo līdzekļu aizdevumiem;
- finanšu līzingam;
- faktoringam;
- konkursa, avansa maksājumam, izpildes vai laika garantijai.

Garantijas netiek piešķirtas, lai segtu esošās finanšu saistības.⁴⁴

Garantijas maksimālā summa 1,5 miljoni EUR vienam saimnieciskās darbības veicējam un ne vairāk kā 80% no finanšu pakalpojumu pamatsummas. Ja uzņēmums darbojas autotransporta nozarē maksimālais apjoms ir 0.75 miljoni EUR.

Otrs garantiju veids, ko piedāvā LGA ir eksporta kredīta garantija, kuras mērķis ir atbalstīt eksportētājus. Eksporta kredīta garantija ir LGA apņemšanās atlīdzināt eksportētājam (vai eksporta darījumu finansējošai bankai) zaudējumus ārvalstu debitora maksātnespējas vai ilgstošas nemaksāšanas gadījumā. Eksporta kredīta garantija var segt gan pircēja risku, gan pircēja saistību garantētāja – pircēja bankas risku, tādejādi tā var tikt piesaistīta kā papildus

⁴²<http://www.lga.lv/index.php?id=25> skatīts 22.04.2015

⁴³<http://www.lga.lv/index.php?id=39> skatīts 28.04.2015

⁴⁴<http://www.lga.lv/index.php?id=40> skatīts 28.04.2015

nodrošinājums arī akreditīva, pircēja bankas garantijas u.c. gadījumos, kad ir šaubas par pircēja bankas likviditāti⁴⁵

Svarīgs nosacījums eksporta kredīta garantijas tiek sniegtas Latvijas izcelsmes preču eksportam. Tās var būt Latvijā pilnīgi iegūtas preces vai, ja ražošanā iesaistīta vairāk nekā viena valsts, Latvija ir valsts, kurā šim nolūkam apgādātā ražotavā notikusi pēdējā būtiskā ekonomiski pamatotā apstrāde vai pārstrāde, kā rezultātā ir saražots jauns produkts vai ir būtisks tā ražošanas stadijā.

Papildus, eksporta kredīta garantija paredzēta risku segšanai tikai darījumiem uz valstīm ar paaugstinātu risku, jeb valstīm, kas neietilpst Eiropas Savienības vienotajā tirgū un nav viena no šādām industriāli attīstītajām valstīm – Austrālija, Kanāda, Islande, Japāna, Jaunzēlande, Norvēģija, Šveice un ASV.⁴⁶ Eksporta kredīta garantijas limits vienam debitoram ir viens miljons EUR, turklāt garantijas sedz līdz 90% no darījuma vērtības, maksimālais atliktā maksājuma termiņš 2 gadi.

Vēl viens atbalsta instruments, ko piedāvā LGA ir mezanīna aizdevums.

Mezanīna aizdevums ir aizdevums, kas ir:

- ar paaugstinātu kredīta risku;
- subordinēts attiecībā pret bankas sniegto aizdevumu;
- pastarpināts ar zemāku nodrošinājuma kārtu nekā bankas aizdevums.⁴⁷

Šī aizdevuma mērķis ir sniegt finansiālu atbalstu papildus bankas izsniegtajiem aizdevumiem. Mezanīna aizdevumi paredzēti jaunu komersantu izveidei, darbības paplašināšanai, produkcijas dažādošanai ar jauniem produktiem, ražošanas procesa maiņai. Mezanīna aizdevuma apmērs nedrīkst pārsniegt 40% no projekta kopējām izmaksām un aizdevuma maksimālais termiņš ir 10 gadi.

LGA piedāvā iespēju saņemt riska kapitālu. Riska kapitāls ir ilgtermiņa ieguldījums uzņēmuma pašu kapitālā ar nolūku veicināt uzņēmuma vērtības pieaugumu, finansējot tā straujāku izaugsmi un attīstību. Šis finansējuma veids būtiski atšķiras no bankas aizdevuma, kura saņemšanai ir jābūt pietiekamam nodrošinājumam, kā arī ir jāatmaksā aizdevuma pamatsumma un jāveic procentu maksājumi, neņemot vērā uzņēmuma projekta panākumus vai neveiksmes. Riska kapitāla investora pieeja ir krasī atšķirīga, jo viņa ieguldījuma ienesīgums – uzņēmuma daļu vērtība – ir tieši atkarīga no uzņēmuma veiksmīgas darbības un rentabilitātes, uzņemoties

⁴⁵ <http://www.lga.lv/index.php?id=46> skatīts 28.04.2015

⁴⁶ <http://www.lga.lv/index.php?id=47> skatīts 28.04.2015

⁴⁷ <http://www.lga.lv/index.php?id=54> skatīts 28.04.2015

tādu pašu risku kā citi uzņēmuma akcionāri. Būtiskākais, ar ko riska kapitāls atšķiras no citiem uzņēmējdarbības finansēšanas veidiem – riska kapitāla investors kļūst par uzņēmuma biznesa partneri, ar kuru uzņēmējs dala gan raizes (riskus), gan priekus (peļņu).⁴⁸ Pieejamais finansējums vienam uzņēmumam ir no 100 tūkstošiem līdz 1,5 miljoniem EUR.

Latvijas komersantiem ir iespēja arī saņemt mikro aizdevumu. Mikro aizdevums ir vidēja termiņa aizdevums maziem un vidējiem uzņēmumiem, lai finansētu apgrozāmo līdzekļu un pamatlīdzekļu investīcijas. Šis finansējuma veids ir īpaši piemērots gadījumos, kad bankas finansējums uzņēmumam nav pieejams vai nav piemērots dēļ nepieciešamiem aizdevuma nosacījumiem, piemēram, uzņēmuma darbības jomas un ilguma, pieejamā nodrošinājuma vai citiem iemesliem.⁴⁹ Pieteikties mikro aizdevumiem var pie LGA izvēlētiem finanšu starpniekiem: Capitalia vai Grand credit.

Noteikti jāpiemin arī LGA sniegtais atbalsts apmācību rīkošanai. Atbalsts apmācību rīkošanai ir iesācēj uzņēmumu apmācību un semināru rīkošanas atbalsts, kas tiek piešķirts Latvijas Republikā reģistrētiem komersantu, biedrību vai nodibinājumu rīkotājiem kontaktu dibināšanas un komunikācijas pasākumiem, apmācībām un semināriem vai to cikliem iesācēj uzņēmumiem. Atbalsts apmācību rīkošanai paredz sniegt iespējas pasākuma rīkotājam saņemt finansiālu atbalstu grantu formā.

Atbalsta mērķis ir sekmēt iesācēj uzņēmumu saskarsmes iespējas ar privātajiem investoriem, kā arī veicināt veiksmīgas privātās investīcijas jaunos iesācēj uzņēmumos. Iesācēj uzņēmumi šo noteikumu izpratnē ir fiziskas personas vai personu grupas, kuras vēlas uzsākt uzņēmējdarbību, un kuri ir reģistrēti komercreģistrā ne agrāk kā 5 gadus pirms pasākuma organizēšanas dienas.

3.2. ALTUM

ALTUM ir Latvijas attīstības finanšu institūcija ar īpašu uzdevumu – Latvijas tautsaimniecības attīstīšana un pievienotās vērtības radīšana. Valsts atbalsta sniegšana ir vienīgā un galvenā ALTUM funkcija.

⁴⁸ <http://www.lga.lv/index.php?id=77> skatīts 28.04.2015

⁴⁹ <http://www.lga.lv/index.php?id=184> skatīts 28.04.2015

Šobrīd ALTUM īsteno astoņas kreditēšanas valsts atbalsta programmas, tai skaitā divas ar Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļiem.⁵⁰

ALTUM realizēto atbalsta programmu ietvaros finansējumu var saņemt gan biznesa uzsācēji un jaundibinātie komersanti, gan pieredzējuši uzņēmēji, kas vēlas attīstīt savu uzņēmējdarbību un celt konkurētspēju, kā arī lauku saimnieki dažādām vajadzībām.

Autors uzskata, ka no piedāvātajām ALTUM programmām MVU vajadzībām visvairāk atbilst Starta programma, Mikro kreditēšanas programma, MVU izaugsmes aizdevumu programma un Komersantu konkurētspējas uzlabošanas programma.

Ikvienu veiksmīgu biznesa pamatā ir laba ideja, bet ar ideju vien diemžēl nepietiek. Nereti viens no lielākajiem šķēršļiem ar ko saskaras jaunie uzņēmēji ir zināšanu un finansējuma trūkums, tādēļ ALTUM piedāvā Starta programmu. Programmas mērķis ir saimnieciskās darbības aktivitātes paaugstināšana valstī, attīstot biznesa uzsācēju zināšanas un iemaņas, kā arī sniedzot nepieciešamo finansiālo atbalstu saimnieciskās darbības uzsākšanai.⁵¹ Šīs programmas ietvaros atbalstu var saņemt ikviens Latvijas iedzīvotājs, kurš atbilst šādiem kritērijiem:

- vēlas uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību
- uzņēmums reģistrēts ne agrāk kā 3 gadus pirms pieteikšanās atbalstam programmas ietvaros
- ir pieredzējis uzņēmējs, kurš dibina uzņēmumu citā darbības sfērā.

Programmas ietvaros jaunie uzņēmējiem ir iespēja saņemt bezmaksas konsultācijas biznesa plāna sagatavošanā un realizācijā, kā arī finansiālu atbalstu aizdevuma un procentu likmju subsīdiju veidā. Maksimālais atbalsts, ko var saņemt programmas ietvaros ir 86000 EUR, turklāt klienta līdzdalībai jābūt vismaz 10% apmērā. Līdzdalība nav nepieciešama, ja projekta summa nepārsniedz 7200 EUR. Programmai arī ir noteikti ierobežojumi, kā piemēram, atbalstu nevar saņemt uzņēmumi, kas darbojas zivju audzēšanas, lauksaimniecības produktu ražošanā, tabakas izstrādājumu ražošanā un citās nozarēs.

Pēc autora domām Starta programma ir lielisks atbalsts jaunie uzņēmējiem. Īpaši noderīgas ir konsultācijas biznesa plānā izstrādē, jo nereti tas ir jauno uzņēmēju klupšanas akmens.

Īpaši piemērota mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir ALTUM piedāvātā mikro kreditēšanas programma, kura paredzēta mikro uzņēmumiem, kuros ir mazāk par 10

⁵⁰ <http://www.hipo.lv/lv> skatīts 29.04.2015

⁵¹ http://www.hipo.lv/lv/attistibas_programmas/starta_programma skatīts 05.05.2015

darbiniekiem. Kā arī gada bilance nepārsniedz 1 992 000 EUR. Šim atbalsta var pieteikties arī biznesa uzsācēji, taču 2 mēnešu laikā pēc ALTUM lēmuma par atbalsta piešķiršanu ir jāreģistrējas kā saimnieciskās darbības veicējam. Šīs programmas ietveros aizdevumi pieejami gan investīcijām gan apgrozāmiem līdzekļiem, bet ir jāņem vērā vairāki būtiski nosacījumi.

- maksimālā summa ir līdz EUR 14 228,72 EUR, apgrozāmiem līdzekļiem - līdz EUR 7 114,36 EUR;
- aizdevumu var saņemt eiro valūtā ar fiksētu likmi no 5% līdz 8%;
- aizdevuma termiņš līdz 5 gadiem;
- biznesa projektiem līdz EUR 7 114,36 aizņēmēja līdzdalība ir 0%, ja projekta kopējā summa pārsniedz EUR 7 114,36, aizdevumu piešķir 90% apmērā no projekta summas, un 10% līdzfinansē uzņēmējs;
- aizdevums nevar būt lielāks par 135% no piedāvātā nodrošinājuma vērtības.⁵²

Katrs mikro uzņēmums programmas ietvaros var saņemt vienu mikro aizdevumu, bet aizdevumu nevar saņemt, ja uzņēmējam ir nodokļu parādi un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu parādi, kā arī ja ir uzsākts maksātnespējas process. Par aizdevuma galvotājiem ir jāpiesaista uzņēmumu īpašnieki. Mikro kreditēšanas programmu līdzfinansē Latvijas un Šveices sadarbības programma.

ALTUM piedāvā arī programmu, kas speciāli paredzēta MVU vajadzībām, proti, MVU mikro kreditēšanas programmu. Programma paredzēta mikro, maziem un vidējiem uzņēmumiem dzīvotspējīgu biznesa projektu īstenošanai. Programma paredz:

- maksimālā aizdevuma summa - EUR 25000;
- aizdevuma termiņš - līdz 7 gadiem investīciju aizdevumiem un līdz 5 gadiem apgrozāmo līdzekļu aizdevumiem;
- aizdevuma procentu likme - no 7% (un tā tiek fiksēta uz visu aizdevuma līguma termiņu);
- biznesa projektiem līdz EUR 7 114,36 aizņēmēja līdzdalība nav nepieciešama; ja projekta kopējā summa pārsniedz EUR 7 114,36, uzņēmējam jānodrošina vismaz 10% līdzfinansējums.⁵³

Projekta ietvaros ir iespējams saņemt mikro aizdevumu un procentu likmes subsīdijas 50% apmērā, tas nozīmē, ka ALTUM apņemas segt procentu maksājumus 50% apmērā un uzņēmējam jāmaksā tikai puse no visiem procentu maksājumiem par aizdevumu. Procentu likmes subsīdijas var saņemt, tad ja finansējamā projekta summa nav lielāka par 30000 EUR un mikro aizdevums

⁵²http://www.hipo.lv/lv/attistibas_programmas/mikrokreditesanas_programma skatīts 05.05.2015

⁵³http://www.hipo.lv/lv/attistibas_programmas/mvu_mikrokreditesanas_programma skatīts 05.05.2015

nepieciešams investīciju un tām nepieciešamo apgrozāmo līdzekļu finansēšanai. Attiecībā uz atbalstāmajām sfērām attiecas tādi paši ierobežojumi kā Starta programmai.

Autors uzskata, ka ikvienam jaunajam uzņēmējam, kurš uzsāk savu biznesu vajadzētu apsvērt domu pretendēt uz MVU mikro kredītēšanas atbalstu, ja nepieciešams. Jebkurā gadījumā aizdevums šīs programmas ietvaros būs izdevīgāks, nekā kredīts bankā, jo dos uzņēmējam iespēju ietaupīt uz kredīta procentu maksājumu rēķina.

Arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas jau kādu laiku darbojas ALTUM piedāvā atbalsta iespējas, proti, MVU izaugsmes aizdevuma programmu, kas ir paredzēta attīstības veicināšanai. Programmas ietvaros tiek piedāvāti aizdevumi investīcijām un aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem uzņēmumiem, kuriem ir ekonomiski pamatoti attīstības plāni, bet nav pieejams kredītiestāžu finansējums paaugstināto risku dēļ.

Saņemot aizdevumu investīcijām, ne lauksaimniecības projektiem, iespējams izmantot aizdevumu procentu subsīdiju 50% apmērā, savukārt projektiem apstrādes rūpniecībā pieejamas garantijas 65% vai 80% apmērā.

Kā aizdevuma galvotāji ir jāpiesaista uzņēmuma īpašnieki, kuriem pieder vismaz 10% kapitāla daļu. Aizdevumus nevar saņemt komersanti, kas ir nonākuši finansiālās grūtībās, kā arī komersanti, kuriem ir nodokļu parādi. Apgrozāmo līdzekļu un investīciju aizdevumi kopā nedrīkst pārsniegt EUR 430 000 vienam komersantam vai EUR 3 135 000 lauksaimnieciskās produkcijas ražotājiem.

Programmas aizdevumi ir pieejami arī šādās (pakalpojumu) nozarēs strādājošajiem mikro un mazajiem komersantiem, ja aizdevumu kopējā summa vienam komersantam šīs programmas ietvaros nepārsniegs EUR 43 000:

- vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība;
- transportlīdzekļu, mašīnu un iekārtu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu iznomāšana;
- ēdināšanas pakalpojumi;
- administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība;
- izglītība;
- māksla, izklaide un atpūta;
- datoru, individuālās lietošanas priekšmetu un māsaimniecības piederumu remonts un pārējo individuālo pakalpojumu sniegšana.⁵⁴

⁵⁴http://www.hipo.lv/lv/attistibas_programmas/mvu_izaugsmes_aizdevums skatīts 05.05.2015

Šo programmu iespējams īstenot, pateicoties tam, ka ir piesaistīti Eiropas Investīciju bankas līdzekļi.

Ar Konkurētspējas uzlabošanas programmas palīdzību finansējumu var saņemt mikro, mazie un vidējie uzņēmumi, kuriem ir ekonomiski pamatoti turpmākās darbības plāni, bet nav pieejams kredītiestāžu finansējums paaugstinātu risku dēļ.⁵⁵ Uzņēmēji var saņemt aizdevumu investīcijām un apgrozāmiem līdzekļiem. Bet aizdevumi netiek izsniegti esošo aizdevumu refinansēšanai, uzņēmumu kapitāldaļu pirkšanai, finansiālās grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, kā arī uzņēmumiem, kam ir nodokļu parāds.

Apgrozāmo līdzekļu un investīciju aizdevumi kopā nedrīkst pārsniegt EUR 2 150 000 vienam vai savstarpēji saistītiem uzņēmumiem. Ja kopējā aizdevuma summa pārsniedz EUR 500 000, aizdevumu var saņemt:

- jaundibināts vai strauji augošs uzņēmums, vai uzņēmums, kas uzsāk darbību jaunā darbības jomā;
- uzņēmums, kurš iesniedz tās kredītiestādes piekrišanu, kurā tam ir saistības.⁵⁶

3.3. Latvijas investīciju attīstības aģentūra

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA) ir LR ekonomikas ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kura ir izvirzījusi mērķi - sekmēt uzņēmējdarbības attīstību Latvijā, veicinot ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu un palielinot Latvijas konkurētspēju pašmāju un starptautiskajos tirgos.

LIAA pakalpojumu klāsts ir ļoti plašs – sākot ar informāciju par uzņēmējdarbības uzsākšanu, dažādām valsts atbalsta programmām un finansējuma piesaistes iespējām, un beidzot ar atbalstu uzņēmējiem, kas vēlas uzsākt eksportu un meklē sadarbības partnerus ārvalstīs.⁵⁷

LIAA par savu galveno uzdevumu uzskata Latvijas uzņēmumu konkurētspējas celšanu, kas īpaši aktuāla kopš Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai (ES) un integrācijas Eiropas kopējā tirgū. LIAA piedāvā dažādas programmas uzņēmējdarbības attīstīšanai, kuru ietvaros ir iespējams

⁵⁵ http://www.hipo.lv/lv/attistibas_programmas/komersantu_konkuretspejas_uzlabosanas_programma skatīts 05.05.2015

⁵⁶ turpat

⁵⁷ <http://www.liaa.gov.lv/lv/par-liaa> skatīts 06.05.2015

saņemt ne tikai finansiālu atbalstu, bet arī konsultācijas un cita veida atbalstu. Dažas no aktivitātēm, kurās notiek projektu īstenošana 2015.gadā ir:

Mikro, mazo un vidējo komersantu jaunu produktu un tehnoloģiju attīstības programma - kuras mērķis ir veicināt mikro (sīko), mazo un vidējo komersantu inovāciju, jaunu produktu vai tehnoloģiju attīstību, tehnoloģiju pārnesi un konkurētspējas stiprināšanu. Maksimālais finansējuma apjoms vienam uzņēmumam ir 14228,72 EUR. Projekta ietvaros tiek atbalstīti:

- Rūpnieciskie pētījumi, kas nepieciešami jaunu produktu vai tehnoloģijas izstrādei;
- Eksperimentāla izstrāde, tajā skaitā prototipu izgatavošana;
- Produkta rūpnieciskā dizaina izstrāde;
- Rūpnieciskā īpašuma tiesību nostiprināšana šādiem īpašuma tiesību objektiem: izgudrojums, dizainparaugs, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija;
- Jauna produkta vai tehnoloģijas sertificēšanas pakalpojumi.

Ārējo tirgu apgūšana ārējais mārketingu – šīs programmas mērķis ir atbalstīt ar ieiešanu ārvalstu tirgos saistītās aktivitātes – ārējo mārketingu ārvalstīs – un pasākumus, kas sekmē komersantu iekļaušanos starptautiskajās piegāžu ķēdēs un veicina Latvijas komersantu dalību starptautiskajās izstādēs un tirdzniecības misijās.⁵⁸ Programmas ietvaros vienam uzņēmējam pieejamais maksimālais finansējuma apjoms ir 200000 EUR 3 gadu periodā. Projekta ietvaros tiek atbalstīta:

- Dalība starptautiskās izstādēs ārvalstīs
- Dalība konferencēs (semināros) ārvalstīs, kurās tiek sniegta prezentācija par projekta iesniedzēja ražotajām precēm un/vai pakalpojumiem;
- Dalība biedrību vai nodibinājumu vai LIAA organizētajās tirdzniecības misijās, kontaktbiržās, individuālās vizītēs pie potenciālajiem partneriem mērķa tirgos ārvalstīs.

Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai – šīs aktivitātes mērķis ir paaugstināt saimnieciskās darbības aktivitāti valstī (īpaši – teritorijās ārpus Rīgas), attīstot saimnieciskās darbības uzsācēju zināšanas un iemaņas saimnieciskajā darbībā, kā arī sniedzot nepieciešamo finansiālo atbalstu saimnieciskās darbības uzsākšanai. Atbalsts tiek piešķirts saimnieciskās darbības uzsācējiem, sniedzot apmācības, konsultācijas un finansiālu atbalstu uzņēmējdarbība uzsākšanai. Aktivitātes mērķa grupa ir iedzīvotāji, kuri vēlas uzsākt

⁵⁸<http://www.liaa.gov.lv/lv/es-fondi/pienem/arejo-tirgu-apgusana-arejais-marketingu-6-un-turpmakas-kartas/aktivitates-apraksts> skatīts 12.05.15

uzņēmējdarbību vai kļūt par pašnodarbinātām personām, kā arī jaundibināti komersanti. Šī programma tika izveidota:

- Atbalsta sniegšanai personām, kas vēlas uzsākt saimniecisko darbību un personām, kas jau ir uzsākušas saimniecisko darbību;
- Apmācību un konsultāciju nodrošināšanai par saimnieciskās darbības pamatprincipiem, biznesa plāna sagatavošanu u.tml.;
- Aizdevuma un granta piešķiršanai saimnieciskās darbības uzsācējiem.

3.4. Biznesa inkubatori

Biznesa inkubators ir infrastruktūras un personāla apvienojums, kas veidots, lai palīdzētu attīstīties jauniem un nelieliem komersantiem, atbalstot tos agrīnās attīstības stadijā ar infrastruktūras, ikdienas konsultācijām un pakalpojumiem par pamata komercdarbības attīstības jautājumiem.⁵⁹ Mūsdienā izpratnē biznesa inkubators sevī apvieno gan telpas un tehnisko aprīkojumu, gan konsultācijas biznesa attīstības, finansēšanas un organizēšanas jautājumos tiem jaunajiem uzņēmējiem, kuriem ir idejas, drosmē riskēt un skaidra izpratne par nepieciešamo atbalstu.⁶⁰ Par Biznesa inkubatora galveno uzdevumu var uzskatīt jaunus uzņēmumu radīšanu, kas, atstājot biznesa inkubatoru, būtu finansiāli un ekonomiski patstāvīgi. Biznesa inkubatori veicina jaunu darba vietu rašanos, veicina sabiedrisko aktivitāti un jauno tehnoloģiju komercializāciju, kā arī veicina konkrētā reģionā sociālekonomisko attīstību. Lai iestātos biznesa inkubatorā jāņem vērā vairāki nosacījumi:

1. Iestājoties inkubatorā komersants nedrīkst būt vecāks par diviem gadiem kopš reģistrācijas brīža Latvija komercreģistrā.
2. Biznesa inkubatora pakalpojumi ir pieejami ne ilgāk kā četrus gadus.

Inkubatoros esošie uzņēmēji saņem atbalstu izmantojot gan pašu biznesa inkubatoru, gan to partneru sniegtos pakalpojumus. Atkarībā no uzņēmuma vecuma un atrašanās laika inkubatorā pakalpojumiem tiek piemērotas atlaides 10% – 85% no pakalpojuma kopējām izmaksām.

⁵⁹ <http://www.liaa.gov.lv/lv/biznesa-abc/biznesa-inkubatori> skatīts 12.05.15

⁶⁰ <http://www.vatp.lv/biznesa-inkubatori-latvija-isteno-savu-biznesa-ideju-drosi> skatīts 12.05.15

Piemēram, ja uzņēmējs biznesa inkubatorā iestājas pirmajā gadā pēc dibināšanas, tad pakalpojumus komersants saņem ar atlaidi līdz 85% jeb paša ieguldījums ir vien 15%.⁶¹

Latvijā biznesa inkubatori piedāvā virkni pakalpojumu:

- Atbalstu un konsultācijas, izveidojot un reģistrējot uzņēmumu;
- Iespēju iegūt juridisko adresi un ērti un droši saņemt pasta sūtījumus;
- Plašu infrastruktūras klāstu – modernas telpas, biroja tehniku un mēbeles, pieeju laboratorijām, kā arī komunālos pakalpojumus par zemām cenām;
- Sekretariāta pakalpojumus jebkurā brīdī darba laikā, tajā skaitā pieeju biroja tehnikai un konferenču telpām un aprīkojumam;
- Iespēju izstrādāt, testēt, attīstīt un ieviest ražošanā jaunas tehnoloģijas un inovatīvus produktus, izmantojot inkubatora plašo sadarbības partneru tīklu;
- Konsultatīvos pakalpojumus, saņemot valsts līdzfinansējumu, tādās jomās kā mārketinga, kapitāla piesaiste, personāla piesaiste un atlase, grāmatvedība, biznesa plānu sagatavošana, juridiskie pakalpojumi, lietvedība un uzņēmuma darbības organizēšana, pirmo tehnoloģiju izstrāde un testēšana.

Šobrīd Latvijā darbojas šādi biznesa inkubatori:

- Cēsu biznesa inkubators
Darbības teritorija: Cēsis, Madona un Alūksne
- Jelgavas biznesa inkubators
Darbības teritorija: Jelgava, Dobeles, Jēkabpils un Aizkraukle
- Kurzemes biznesa inkubators
Darbības teritorija: Liepāja, Kuldīga un Saldus
- Līvānu Inženiertehnoloģiju un inovāciju centrs
Darbības teritorija: Latgales reģions
- Rēzeknes biznesa inkubators
Darbības teritorija: Rēzekne un Balvi, kā arī virtuālās inkubācijas pakalpojumi Ludzā
- Rīgas reģiona biznesa attīstības inkubators
Darbības teritorija: Tukums, Limbaži un Ogre
- Valmieras Biznesa un inovāciju inkubators
Darbības teritorija: Valmiera un Gulbene, kā arī virtuālās inkubācijas pakalpojumi Valkā
- Ventspils Augsto tehnoloģiju parks⁶²

⁶¹<http://www.naudabiznesam.lv/atbalsts-jaunajiem-uznemejiem/biznesa-inkubatori/> skatīts 12.05.15

No 2009 – 2012 gadam norisinājās projekts “Starptautiskais biznesa inkubatoru tīkls”. Projektu izstrādāja Rīgas plānošanas reģions, bet projekta līdzdarbojās partneri no Zviedrijas, Vācijas, Baltkrievijas, Polijas un Norvēģijas. Projekta mērķis bija izveidot un nostiprināt starpvalstu biznesa inkubatoru tīklu – IBI Net. Tīkla ietvaros zināšanās, pieredzē un darba metodēs dalījās partneri no vairākām valstīm. Projekta darbības bija vērstas uz biznesa inkubatoru sniegto pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu Baltijas jūras reģionā, lai radītu jaunus dzīvot un konkurēt spējīgus uzņēmumus, kuru darbība būtu vērsta uz eksportu. Projekta kopējais budžets bija 677 050 EUR. Projektam tika piešķirts Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzfinansējums (507 800), Eiropas kaimiņattiecību un partnerattiecības instrumenta līdzfinansējums (100 450 EUR), kā arī Norvēģijas partnera līdzfinansējums (68 800 EUR).

Uzņēmēji kam ir bijusi reāla pieredze biznesa inkubatoros, norāda, ka ļoti noderīgi ir komunicēt ar citiem jaunajiem uzņēmējiem, īpaši savas nozares pārstāvjiem. Tā kā iesākumā pieredze ir neliela un jaunu izaicinājumu daudz, sarunu ceļā ar kolēģiem iespējams uzzināt viņu izdarītos secinājumus par sadarbības partneriem, iespējami labākiem cenās un termiņa risinājumiem no piegādātājiem un atsevišķiem līguma punktiem ar tirdzniecības kanāliem, kam pievērst uzmanību⁶³

Autors uzskata, ka biznesa inkubatori ir lieliska iespēja jaunajiem uzņēmējiem, sevišķi ja uzņēmējam tā ir pirmā pieredze uzņēmējdarbībā. Biznesa inkubatori palīdz tikt pāri pirmajām grūtībām un spert nozīmīgus soļus veiksmīga biznesa izveidei.

3.5. Eiropas Savienības atbalsts

Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā arī uzņēmējiem ir devusi veselu virkni iespēju. Lielākais ieguvums, protams, ir pieeja Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļiem. Struktūrfondu līdzekļu izlietojumu dažādas atbalsta programmās regulē LR Ekonomikas ministrija un LIAA. Arī Latvijas garantiju aģentūras piedāvātas atbalsta programma tiek līdzfinansētas no ES līdzekļiem.

⁶² <http://www.naudabiznesam.lv/atbalsts-jaunajiem-uznemejiem/biznesa-inkubatori/> skatīts 12.05.15

⁶³ <http://www.liaa.gov.lv/lv/par-liaa/liaa-zinas/ziema-2014/biznesa-inkubatora-uznemums> skatīts 12.05.15

Latvija kā Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts, īstenojot ES reģionālo politiku 2007-2013.gada plānošanas periodā, izmantoja ES sniegto finanšu palīdzību ekonomiskajai un sociālajai attīstībai. Lielākie finanšu instrumenti, kuru ietvaros Latvija saņēma finanšu palīdzību bija ES fondi: Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Kohēzijas fonds (KF). Kopējais pieejamais finansējums bija 4,53 miljardi EUR. Šajā laika posmā radītas 1632 jaunas darba vietas, izstrādāti 123 pētniecības projekti, 160 uzņēmumi sekmīgi ieviesuši ražošanā jaunu produktu vai tehnoloģiju, 984 projekti palīdzēja Latvijas uzņēmējiem uzsākt darbību starptautiskajos tirgos, vairāk nekā 16 000 nodarbinātu personu piedalījās apmācībās, tādējādi paaugstinot uzņēmuma konkurētspēju.⁶⁴

ES kohēzijas politikas ietvaros laika posmā no 2014.gada līdz 2020.gadam Latvijā ieviesīs vienu kopēju Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Kohēzijas fonda un Eiropas Sociālā fonda (ESF) darbības programmu.⁶⁵ Paredzētais kopējais ES finansējuma ieguldījums ir 4,51 miljards EUR.

Galvenās prioritātes jomas Latvijā ir:

- ekonomiskās produktivitātes, inovāciju, pētniecības un zinātnes kvalitātes paaugstināšanu;

- ilgtspējīgu un efektīvu transporta infrastruktūru;
- ilgtspējīgu dabas un kultūras resursu izmantošanu;
- augstu nodarbinātības līmeni iekļaujošā sabiedrībā;
- augstu izglītības sistēmas kvalitāti un efektivitāti;
- līdzsvarotu un ilgtspējīgu teritoriālo attīstību.⁶⁶

2014. – 2020.gada plānošanas periodā tiek paredzēts, ka no ES līdzekļiem atbalstu saņems vairāk kā 3000 uzņēmumu un inovatīvo uzņēmumu īpatsvars pieaugs par 10%. Mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas attīstībā paredzēts ieguldīt 314,3 miljonus EUR.

Pašlaik ir aktuāla programma “Ārējo tirgu apgūšana – ārējais mārketingus”, kuras mērķis ir atbalstīt ar ieiešanu ārvalstu tirgos saistītās uzņēmumu aktivitātes – ārējo mārketingu ārvalstīs – un pasākumus, kas sekmē komersantu iekļaušanos starptautiskajās piegāžu ķēdēs un veicina Latvijas komersantu dalību starptautiskajās izstādēs un tirdzniecības misijās. Maksimālais finansējuma apjoms vienam iesniedzējam – 200 000 EUR trīs fiskālo gadu laika posmā. Projekta ietvaros tiek atbalstīta dalība starptautiskās izstādēs ārvalstīs, dalība konferencēs (semināros)

⁶⁴http://www.esfondi.lv/upload/14-20_gads/Faktu_lapa_latvia_lv_03.2014.pdf skatīts 12.05.2015

⁶⁵http://www.esfondi.lv/upload/14-20_gads/Faktu_lapa_latvia_lv_03.2014.pdf skatīts 13.05.2012

⁶⁶http://www.esfondi.lv/upload/14-20_gads/Faktu_lapa_latvia_lv_03.2014.pdf skatīts 13.05.2015

ārvalstīs, kurās tiek sniegta prezentācija par projekta iesniedzēja ražotajām precēm un/vai pakalpojumiem, dalība biedrību vai nodibinājumu vai LIAA organizētajās:

- tirdzniecības misijās (tai skaitā dalība augstu Latvijas valsts amatpersonu vizītēs ārvalstīs),
- kontaktbiržās,
- individuālās vizītēs pie potenciālajiem partneriem mērķa tirgos ārvalstīs;

Lai uzņēmējiem būtu iespējams iegūt informāciju par ES piedāvātajām atbalsta iespējām, visos Latvijas reģionos ir izveidoti ES struktūrfondu informācijas centri.

Lieliska iespēja uzņēmējiem ir Eiropas Biznesa atbalsta tīkls, kas sevī apvieno 600 partnerorganizācijas no 52 valstīm. Eiropas Biznesa tīkls ir lielākais uzņēmējdarbības un inovācijas atbalsta kontaktpunktu tīkls, kas sniedz praktisku informāciju uz specifiskiem jautājumiem ES uzņēmējiem par ES lietām, īpaši izceļot mazos un vidējos uzņēmējus.⁶⁷ Tīkls piedāvā konkrētus un efektīvus risinājumus uzņēmējiem 54 valstīs, iekļaujot 28 Eiropas Savienības valstis, kā arī kandidātvalstis (Turcija, Maķedonijas Republika, Islande), Eiropas ekonomiskās zonas valstis un citas trešās valstis.

EEN Latvijā sniedz šādus pakalpojumus:

- Konsultē par ārējo tirdzniecību;
- Sniedz informāciju par starptautiskajām nozaru izstādēm;
- Palīdz biznesa partneru meklēšanā izmantojot datu bāzes;
- Atbild uz jautājumiem par nacionālo un ES likumdošanu;
- Apkopo informāciju par starptautiskajiem tiesību aktiem, kas reglamentē uzņēmējdarbības uzsākšanu, nodokļu politiku, darba tiesības u.c.
- Sniedz informāciju par ES piedāvātajām atbalsta programmām;
- Sniedz informāciju par ES likumdošanu, tiesību aktiem un regulām.

Pēc autora domām, ES sniedz pietiekamu lielu atbalstu Latvijas MVU attīstības veicināšanai. No ES var saņemt ne tikai finansiālu atbalstu, bet arī atbalstu dažādu konsultāciju veidā, kas arīdzan nav mazsvarīga, jo tieši informācijas trūkums par uzņēmējdarbības uzsākšanu, par likumdošanu, kas regulē uzņēmējdarbību, informācijas trūkums par ārvalstu tirgiem ir tas, kas attur jaunos uzņēmējus no sava biznesa izveides. Svarīgi, ka atbalsts tiek sniegts ne tikai jaunajiem uzņēmumiem, bet arī uzņēmumiem, kas jau darbojās un cīnās par savu vietu tirgū.

⁶⁷<http://www.een.lv/par-mums> skatīts 13.05.2015

Autors uzskata, ka būtu vairāk jāstrādā pie uzņēmēju informēšanas par ES atbalsta iespējām, lai pilnvērtīgāk apgūtu ES piešķirtos finanšu līdzekļus un celtu Latvijas pilsoņu labklājību.

3.6. MVU atbalsts Zemgalē

Svarīgs nosacījums Latvijas reģionu, tai skaitā Zemgales reģiona attīstībai ir mazie un vidējie uzņēmumi. Lai MVU attīstībai radītu labvēlīgu vidi liela loma ir informācijas pieejamība un konsultācijām par atbalsta iespējām uzņēmumiem reģionā, ko nodrošina pašvaldības, valsts un ES. Tādēļ ALTUM ir atvēris konsultāciju birojus Dobelē, Bauskā, kā arī reģionālos centrus Jelgavā un Jēkabpilī. Pašvaldībās, piemēram, Dobelē ir iespējas vērsties pieaugušo izglītības un uzņēmējdarbības atbalsta centrā, kur uzņēmējiem tiek piedāvātas konsultācijas, semināri un ir iespēja tikties ar citiem reģiona uzņēmējiem, kā arī pieejams cita veida atbalsts.

Dobeles PIUAC 2014.gadā sniedza konsultācijas, informāciju, apmācību 259 reģiona uzņēmējiem un interesentiem. Tai skaitā 14 jaunajiem uzņēmējiem tika sniegtas konsultācijas par uzņēmējdarbības uzsākšanu, nodokļu politiku, metodiska palīdzība uzņēmuma dibināšanas procesā, kā arī sniegta informācija par finanšu resursu piesaistīšanas iespējām. 2014.gadā centrs piedāvāja semināra ciklu „Uzņēmēju pēcpusdiena”, kurā piedalījās 54 uzņēmēji un interesenti. Šajos semināros tika sniegtas zināšanas par grāmatvedības aktualitātēm, nodokļu izmaiņām, vadītāja kā līdera lomu uzņēmumā, metodes kā atlasīt un motivēt darbiniekus. Apmācību jomā uzņēmējiem centrā tiek piedāvātas dažādas tēmas – jaunākās iespējas IT jomā, dažādu IT programmu apguve, informatīvi semināri grāmatvežiem, mazajiem uzņēmējiem un pašnodarbinātām personām..

Centrs veicina vietējo produktu ražošanas attīstību novadā. 2014.gadā novadā tika reģistrēti 4 jauni mājražotāji un amatnieki. 2014.gada nogalē PIUAC uzsāka realizēt jaunu projektu - izveidojot jaunu mājas lapu mājražotājiem un amatniekiem www.dobeledara.lv, ar mērķi atbalstīt novada mājražotājus un mājamatniekus, popularizēt viņu daudzveidīgos produktus un pakalpojumus. Mājas lapā tiek piedāvāta informācija par piedāvātajiem produktiem un mājamatniecības izstrādājumiem, to iegādes iespējām. PIUAC arīdzan organizē nometnes jauniešiem ar mērķi iedrošināt nākotne nodarboties ar uzņēmējdarbību.

Īpaši jāuzsver Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs, kas atrodas Jelgavā un kura mērķis ir Jelgavas pilsētas un Zemgales reģiona iedzīvotāju vajadzībām atbilstoša kvalitatīva mūžizglītības piedāvājuma nodrošināšana. ZRKAC ir izveidota atsevišķa uzņēmējdarbība nodaļa, kas veido atbalsta sistēmu uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai, organizē sadarbības tīklu veidošanu uzņēmējdarbības vidē Jelgavas pilsētā un Zemgales reģionā, sekmē sasaiti starp izglītību, pētniecību un uzņēmējdarbību, veicot informācijas un zināšanu pārnesi.⁶⁸ Uzņēmējiem tiek piedāvāta iespēja arīdzan apmeklēt dažādus kursus un seminārus.

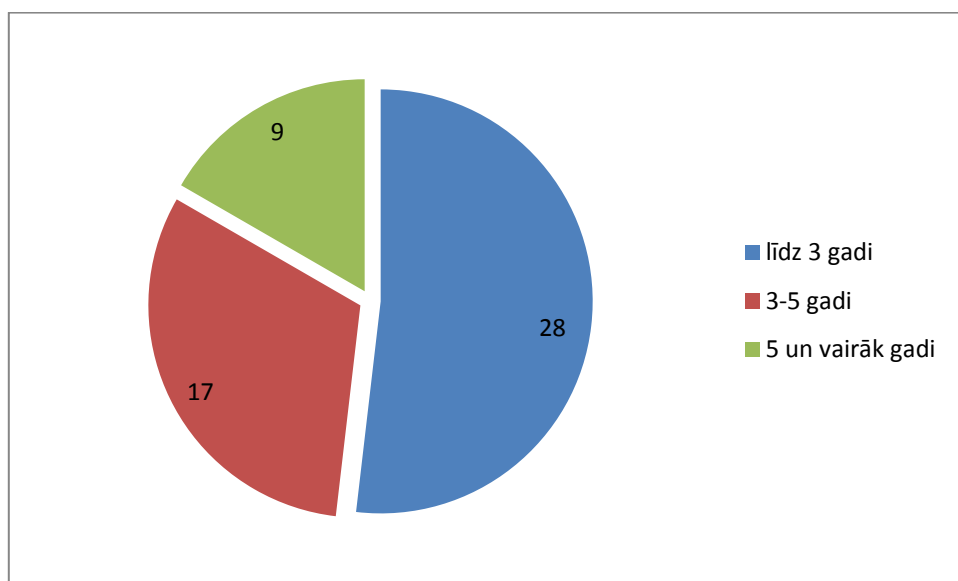
Lai Zemgales reģiona uzņēmējiem nodrošinātu iespēju pretendēt uz ES atbalstu, Jelgavā ir izveidots Zemgales plānošanas reģiona Eiropas Savienības struktūrfondu informācijas centrs. Šī centra galvenais uzdevums ir nodrošināt uzņēmējus ar aktuālo informāciju par ES atbalsta programmām un sniegt bezmaksas sākotnējās konsultācijas par projektu sagatavošanu. Centra speciālisti palīdz izvērtēt un iesaka atbilstošāko programmu uzņēmējam, sniedz konsultācijas projekta iesnieguma sagatavošanā, atbild uz jautājumiem par ES fondiem, kā arī organizē seminārus un tikšanās ar dažādiem speciālistiem.

⁶⁸ <http://www.zrkac.lv/index.php?view=parmums&id=17> skatīts 13.05.15

4. MVU ATTĪSTĪBAS PROBLĒMAS ZEMGALES REĢIONĀ

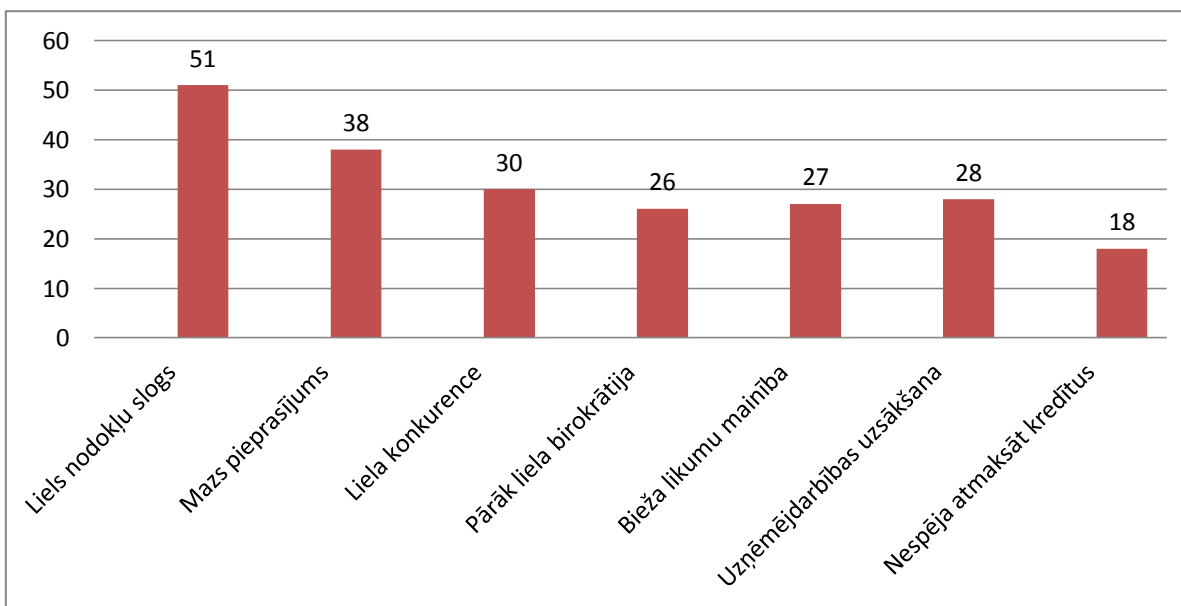
4.1. MVU aptaujas anketu rezultāti

Lai izpētītu ar kādām attīstības problēmām saskaras Zemgales uzņēmēji, laika periodā no 20.04.2015-25.04.2015 autors veica anketēšanu. Aptaujas anketas (pielikums Nr.2) tika nosūtītas 100 potenciālajiem respondentiem un tika saņemtas 64 atbildes.

4.1. attēls Aptaujāto uzņēmumu darbības laiks

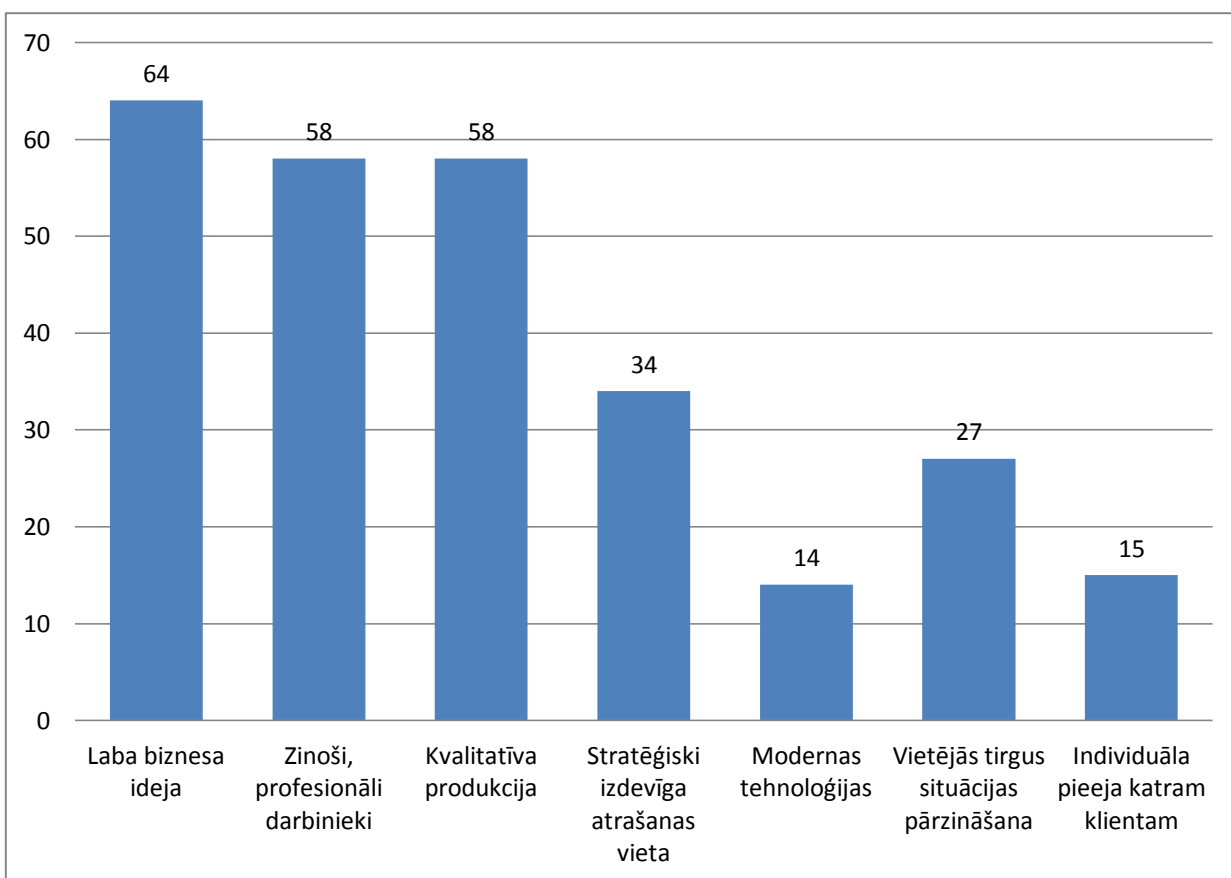
Apkopojot atbildes uz anketas pirmo jautājumu, redzams, ka lielākā daļa, proti, 28 respondenti ir salīdzinoši jauni uzņēmumi un savu darbību ir uzsākuši pēdējo trīs gadu laikā. 17 uzņēmumi pastāv 3-5 gadus un 9 uzņēmumi savu darbību ir uzsākuši vairāk kā pirms pieciem gadiem.

4.2 .attēls **Lielākie šķēršļi un problēmas ar ko saskārušies uzņēmēji**

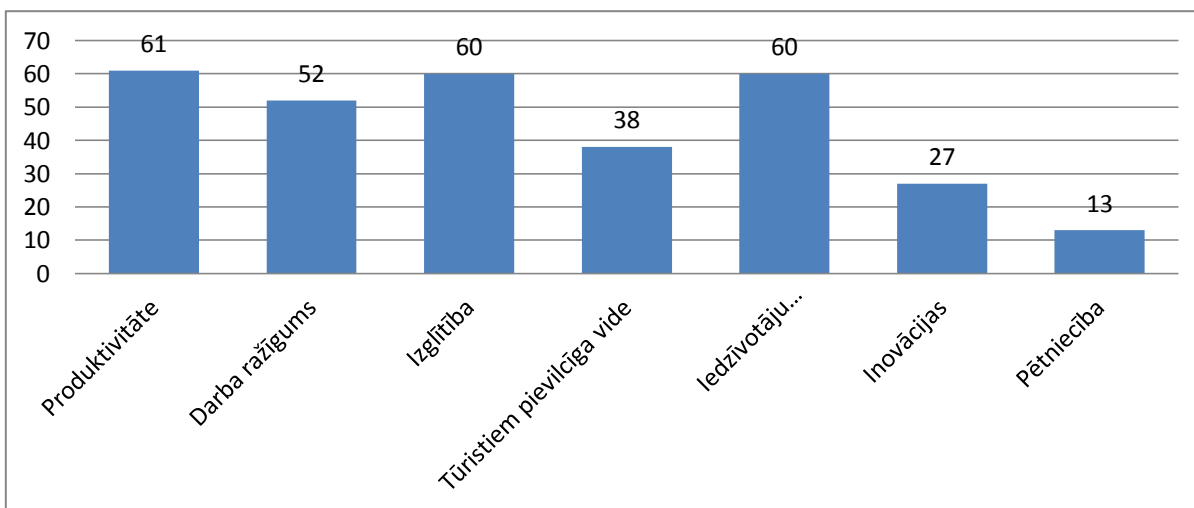
Izvērtējot atbildes uz otro jautājumu var secināt, ka lielāka daļa par vienu no galvenajiem uzņēmējdarbības šķēršļiem uzskata pārmērīgi lielu nodokļu slogu, ko savās anketās ir atzīmējis 51 respondents. Par nākamo lielāko uzņēmēju šķērslī varētu uzskatīt mazo pieprasījumu jeb zemo iedzīvotāju pirktspēju, ko atzīmējuši 38 respondenti. Tālāk pie norādītajiem šķēršļiem ierindojas liela konkurence, pārāk liela birokrātija, likumu mainība un uzņēmējdarbības legāla uzsākšana. Konkurenci visbiežāk norādīja jauni uzņēmumi, kam acīmredzot vēl tā īsti nav izdevies iekarot savu vietu tirgū. Arī ar šīm problēmām ir saskārusies liela daļa aptaujāto uzņēmēju. Vismazāk, proti, 18 respondenti ir saskārusies ar problēmām atmaksāt kredītus. Autors uzskata, ka tas saistīts ar to, ka lielākā daļa respondentu ir salīdzinoši jauni uzņēmumi.

Analizējot atbildes uz trešo jautājumu redzams, ka 64 jeb 100% aptaujāto uzņēmēju piekrīt, ka veiksmīga biznesa pamatā ir laba biznesa ideja. Gandrīz tikpat daudz, proti, 58 respondenti ir atzīmējuši, ka veiksmīga biznesa pamatā ir kvalificēts darbaspēks un kvalitatīvs produkts. Tikai mazliet vairāk par pusi jeb 34 respondenti uzskata, ka liela nozīme ir uzņēmuma atrašanās vietai. Atbildes trešo jautājuma pārāda, ka svarīgāk par atrašanās vietu, uzņēmēji uzskata tirgus analīzi. Vismazāk respondenti ir atzīmējuši modernās tehnoloģijas un individuālu pieeju katram klientam. Var secināt, ka jaunie uzņēmēji ir pozitīvi noskaņoti un uzskata, ka labu kvalitatīvu produktu vai pakalpojumu, kam pamatā ir laba biznesa ideja var pārdot gandrīz jebkur un jebkuros apstākļos. (4.3 attēls.)

4.3. attēls Veiksmīga uzņēmuma pamats

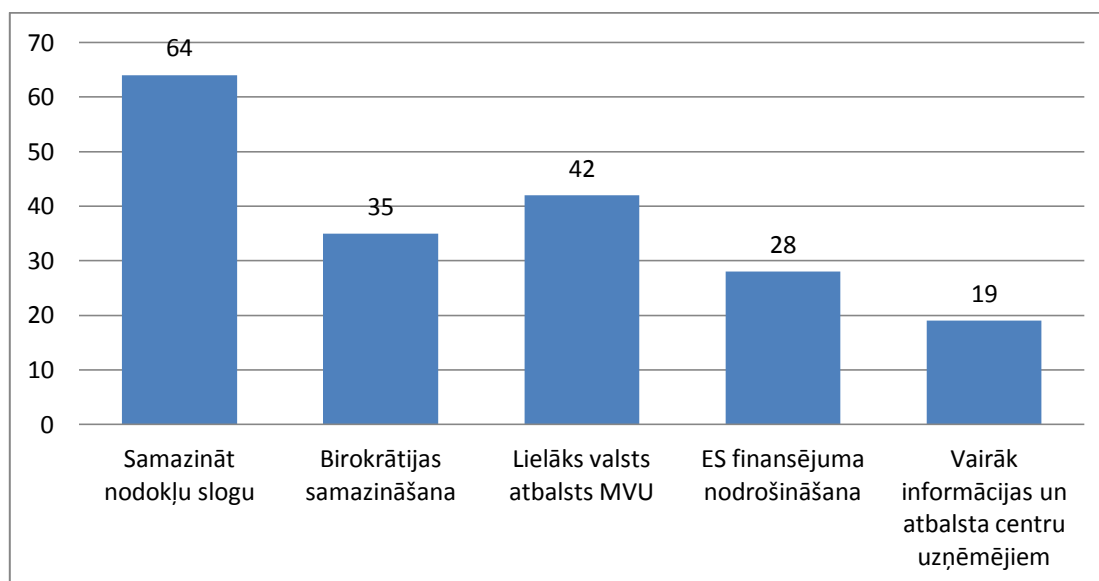
Apkopojot atbildes uz otro jautājumu par uzņēmējdarbības vides faktoriem Zemgalē, var redzēt, ka uzņēmēji uzsver produktivitātes, izglītības un iedzīvotāju līdzdalības lomu. Tālāk seko darba ražīgums, ko atzīmējuši 52 respondenti. Autors uzskata, ka visi šie faktori ir tieši saistīti. Ieguldot līdzekļu izglītība un radot jaunus atbilstoši kvalificētus speciālistus, būtu novērojams būtisks pieaugums darba ražīgumā un produktivitātē. 38 respondenti atbildējuši, ka svarīgi ir radīt tūristiem pievilcīgu vidi, kas, protams, veicinātu finanšu pieplūdumu reģionā. Vismazāk uzņēmēji ir atzīmējuši inovācijas un pētniecību, proti, 27 un 13 respondenti. (4.4 attēls)

4.4. attēls **Uzņēmējdarbības vides attīstības faktori**

Piektajā jautājumā uzņēmējiem tika lūgts norādīt, kādi pasākumi varētu veicināt uzņēmējdarbības vides uzlabošanu. Protams, ka 100% respondentu norādīja nodokļa sloga samazināšanu. Otrajā vietā ierindojās valsts sniegtā atbalsta palielināšana mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, ko norādīja 42 respondenti. Tālāk sekoja birokrātijas samazināšana un ES finansējuma nodrošināšana, ko atzīmēja attiecīgi 35 un 28 respondenti. 19 no aptaujātajiem uzņēmējiem norādīja, ka būtu nepieciešams vairāk informācijas un uzņēmēju atbalsta centri, kas liek domāt, ka uzņēmējiem trūkst informācijas par valsts un ES piedāvātajām atbalsta iespējām.

(4.5 attēls)

4.5. attēls **Pasākumi uzņēmējdarbības vides uzlabošanai**

Autors secina, ka lielāka daļa uzņēmumi spētu veiksmīgāk attīstīties, ja tiktu samazināts nodokļu slogs, sevišķi jaunajiem uzņēmumiem. Tomēr kopumā uzņēmēju noskaņojumu Zemgales reģionā varētu vērtēt kā pozitīvu. Uzņēmēji par galveno, protams, uzskata labu biznesa ideju un kvalitatīvu produktu, bet jāsecina, ka arī valsts un ES atbalsts uzņēmējiem ir nepieciešams.

4.2. MV uzņēmēju viedokļa analīze par uzņēmējdarbības vidi Zemgales reģionā

Lai precīzāk izprastu uzņēmējdarbības vidi, uzņēmēju viedokli, šķēršļus un problēmas uzņēmējdarbības attīstībai Zemgalē, autors personīgi uzrunāja 15, bet atrast iespēju tikties klātienē uz interviju izdevās ar 10 Zemgales uzņēmējiem, kas pārstāvēja dažādās darbības nozares un piedāvāja dažādus pakalpojumus, piemēram, lauksaimniecība, tūrisms, stādu audzēšana, transporta nomas pakalpojumi, sabiedriskā ēdināšana, vīna ražošana un citi. Intervijas jautājumus skatīt pielikumā Nr.3. Intervētie uzņēmēji ar uzņēmējdarbību nodarbojas no 1 līdz pat 20 gadiem.

Jautājot, par to kādēļ uzņēmēji izvēlējās uzsākt savu biznesu kā biežākie iemesli tika minēti:

- Vēlme vairāk nopelnīt
- Uzņēmējs - pats sev priekšnieks
- Nenoteikts darba laiks
- Ģimenes bizness
- Vienīgā iespēja nopelnīt.

Protams, lielākā daļa iedzīvotāju vēlas vairāk nopelnīt, nereti tieši tas ir galvenais iemesls kādēļ cilvēki izvēlas un ir gatavi riskēt uzsākt uzņēmējdarbību. Uzņēmēji gan atzīst, ka ar labu ideju vien nepietiek. Uzņēmējs no Tērvetes, kas nodarbojas ar lauksaimniecību saka: "Nauda no gaisa nekrīt. Daudzi uzskata, ka būt par uzņēmēju nozīme palikt stāvus bagātam. Dzīvē tā nenotiek. Ir smagi jāstrādā, jāceļas agri no rīta un vēlu jāiet gulēt un tikai tad, ja Tev paveiksies un uzsmaidīs arī veiksmi, Tavs bizness vainagosies panākumiem." Daļa uzņēmēju vienkārši

turpina vecāku iesākto biznesu. Autoraprāt, visbiežāk tas tā ir ar lauksaimniekiem. Reizēm uzņēmējdarbība ir vienīga iespēja nopelnīt, kā tas piemēram ir kādai mājražotājai no Auces. Viņa uzsver, ka atrast darbu laukos, ir ļoti grūti, tāpēc nākas pašam ķerties vēršim pie ragiem, lai varētu ko nopelnīt un izdzīvot.

Iemesli, kādēļ uzsākt biznesu ir daudz un dažādi. Autors uzskata, ka visus uzņēmējus vieno kāda īpašība. Tā ir apņēmība. Ne visiem pietiek drosmes, pacietības un uzdrīkstēšanās, lai sāktu savu biznesu.

Viens no lielākajiem šķēršļiem uzņēmējdarbības uzsākšanai ir finansējums. Ļoti labi, ja uzņēmējam ir iekrāti finanšu līdzekļi, ko viņš ir gatavs ieguldīt savas idejas īstenošanā, tomēr tas tā notiek reti un uzņēmēji ir spiesti meklēt citas iespējas. Viena no iespējām ir kredīts bankā, tomēr bankas mazos un vidējos uzņēmumus nevēlas kreditēt augsto risku dēļ. Vairums intervēto uzņēmēju uzskata, ka nav pat vērts pretendēt uz kredītu bankā, jo tāpat saņemtu atteikumu. Turklāt uzņēmēji nemaz nevēlas bankas aizdevumu to augsto procenta likmju dēļ un tāpēc, ka baidās, ka nespējot kredītu atmaksāt zaudēs visu.

Bez kredīta bankā, pastāv arī citas uzņēmēju atbalsta iespējas, piemēram, ALTUM, Latvijas garantiju aģentūra, LIAA un arī biznesa inkubatori. Pastāv iespējas iegūt ne tikai finansējumu, bet arī izmantot cita veida palīdzību, atbalstu biznesa uzsākšanai, piemēram, metodisko palīdzību – konsultācijas, apmeklēt bezmaksas seminārus un apmācības. Jautājot uzņēmējiem vai viņi ir informēti par šīm atbalsta iespējām, atbildes diemžēl nav iepriecinošas. Uzņēmēji atzīst, ka ir dzirdējuši par šīm atbalsta iespējām, bet sīkāk paskaidrot kas ir pieejamais atbalsts un kā to iegūt reti kurš zina. Tas liek secināt, ka viena no būtiskākajām problēmām varētu būt informācijas trūkums, lai gan mūsdienu tehnoloģiju laikmetā visa nepieciešamā informācija ir pieejama internētā, svarīgi uzlabot komunikāciju starp uzņēmējiem valsts un pašvaldību iestādēm. Jāmin arī dzīvan, ka ir diezgan radikāli noskaņoti uzņēmēji, kas uzskata, ka šādas atbalsta iespējas nav nepieciešamas. Viņuprāt, ja ideja būs unikāla un dzīvotspējīga business būs veiksmīgs, ja nē, tad šis uzņēmums nemaz nav nepieciešams un nekādi atbalsta instrumenti nepalīdzēs veiksmīgi darboties.

Runājot par uzņēmējdarbības attīstības šķēršļiem un problēmām, kas kavē uzņēmēju darbību un attīstību visbiežāk tika minēti:

- Konkurence
- Pieprasījuma trūkums
- Informācijas trūkums

- Sarežģīta un mainīga likumdošana
- Komplicētas prasības no PVD un VID
- Nodokļu slogs
- Kvalificētu darbinieku trūkums
- Pārāk liels birokrātiskais aparāts

Protams, ka problēmas ar ko saskaras katrs uzņēmējs ir mazliet atšķirīgas, jo atšķiras darbības sfēras. Tomēr visbiežāk uzņēmēji uzsver, ka lielāka problēma ir pārmērīgs nodokļu slogs. Autors uzskata, ka tas arī ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Latvijā tik ļoti izplatīta ir ēnu ekonomika. Situāciju arīdžan pasliktina izmaiņas, kas tika veiktas 2014. gadā un paredz, ka arī uzņēmumiem, kas neveic saimniecisko darbību attiecīgajā gadā jāmaksā minimālais iedzīvotāju ienākuma nodoklis 50 EUR apmērā. Autors paredz, ka šī iemesla dēļ šogad būs vērojams liels likvidēto uzņēmumu skaita pieaugums. Uzņēmēji arīdžan pauž viedokli, ka ir jūtams pieprasījuma trūkums, kas viņuprāt skaidrojams ar to, ka liela daļa lauku iedzīvotāju ir pārcēlušies uz Rīgu vai devušies peļņā uz ārzemēm. Arī iedzīvotāju pirktspēja esot samazinājusies.

Uzņēmējs no Dobeles ir teicis: “Treknajos gados varējām pārdot jebko un par dārgu naudu. Cilvēki pirka visu, pat ja viņiem to nevajadzēja. Bet tagad- tagad nekā!”

Daži uzņēmēji uzsver kvalificēta un atbilstoša darbaspēka trūkumu. Autors uzskata, ka šī problēma būtu jārisina ar izmaiņām izglītības sistēmā. Pirmkārt, jauniešiem skolās ir jārada iespēja tikt ar uzņēmējiem, iepazīties ar dažādu nozaru speciālistu darbu. Pēc autora domām, nepietiek tikai ar vienu ēnu dienu katru mācību gadu. Absolventam beidzot vidusskolu ir jābūt skaidram redzējumam un izpratnei, par to ko viņš vēlas studēt un kas ir tā nozare, kas viņu interesē. Otrkārt jāpievērš milzīga uzmanība prakses iespējām studentiem. Uzņēmējiem nav nepieciešami darbinieki, kas nupat beiguši studēt, kam ir teorētiskās zināšanas, bet nav ne mazākās nojausmas kā šīs zināšanas pielietot praksē.

Jāpievērš uzmanība arī valsts un pašvaldību iestāžu komunikācijai ar uzņēmējiem, jo arī informācijas trūkums par atbalsta iespējām un izmaiņām likumdošanā tiek minēts kā kavēklis uzņēmēju darbībai. Autors uzskata, ka nepieciešam rīkot vairāk informatīvus seminārus pašvaldībās, kur tiktu skaidrotas izmaiņas likumdošanā un normatīvajos aktos, kā arī uzņēmējiem un iedzīvotājiem būtu iespējas saņemt konsultācijas par sev interesējošiem jautājumiem.

Uzklausot uzņēmēju viedokli, autors secina, ka milzīga problēma ir Pārtikas Veterinārā dienesta un Valsts Ieņēmumu dienesta attieksme pret uzņēmējiem. Uzņēmēji ir ļoti neapmierināti ar šo valsts iestāžu darbu. Vairāki uzņēmēji pauda neapmierinātību par šo iestāžu darbinieku nekompetenci un nevēlēšanos iedziļināties problēmā, kur nu vēl rast risinājumu. Šīs iestādes uzņēmēji uztver kā soda institūcijas un nevis kā atbalsta vai palīdzības iespējas.

Uzņēmējs no Jelgavas uzskata, ka visi VID darbinieki ir burta kalpi, kuriem svarīgākais ir sagaidīt darba dienas beigas. Klients ir pēdējā vietā.

Autors uzskata, ka šī situācija noteikti ir jālabo. Ar steigu ir jādomā kā celt VID tēlu sabiedrības acīs. Katra klienta problēma būtu jāizskata pēc būtības nevis tikai no likuma viedokļa.

Runājot par priekšlikumiem kā uzlabot uzņēmējdarbības vidi Zemgalē biežākais viedoklis ir samazināt nodokļu slogu jaunajiem uzņēmējiem, lai tos motivētu īstenot savas idejas. Tāpat arī pastāv viedoklis, ka finansējuma pieejamība ir nepietiekama. Autors gan uzskata finansējums valsts atbalsta programmās ir pieejams, savādāk, protams, ir ar komercbanku finansējumu. Lielāka problēma ir informācijas trūkums. Iedzīvotāji nezina kur vērsties pēc atbalsta, kā to saņemt. Jāpiemin arī, ka jaunos uzņēmējus baida formalitātes, kas jānokārto lai pretendētu uz atbalstu. Daļa intervēto uzņēmumu uzsvēra, ka nepieciešams vairāk popularizēt veiksmes stāstus un šādā veidā iedrošināt tos, kam mazliet pietrūkst apņēmības. Seši no intervētajiem uzņēmējiem uzsvēra, ka nepieciešams palielināt valsts atbalstu, tiesa gan konkrētus priekšlikumus uzreiz nespēja dot.

Pēc autora domām svarīgi noskaidrot vai uzņēmēji vēlētos uzsākt biznesu ārpus Latvijas. Šeit gan atbilde bija negatīva, kas liek secināt, ka intervētie uzņēmēji tomēr ir apmierināti ar esošo situāciju.

Jautājot par to kādēļ uzsākt savu biznesu tieši Zemgalē tika pieminēti vairāki iemesli: auglīga zeme, attīstīta infrastruktūra, izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums, bet uzsvērti tika arī tādi aspekti, kā draudzīgi un atsaucīgi cilvēki, skaista daba un pats svarīgākais cilvēki Zemgali dēvē par savām mājām.

Par lielāko ieguvumu būt uzņēmējam, intervētie uzņēmēji uzskata iespēju pašiem koriģēt savu darba laiku un ienākumu līmeni. Tomēr likumsakarīgi, jo vairāk laika, darba un enerģijas uzņēmējs iegulda, jo lielāki ir ieguvumi no uzņēmējdarbības, proti, peļņa. Tomēr autors neuzskata, ka peļņa ir galvenā motivācija. Klātienē tiekoties un aprunājoties ar šiem cilvēkiem, radās iespaids, ka pārsvarā katra uzņēmēja izvēlēta uzņēmējdarbības niša nav tikai darbs, tas ir arī šo cilvēku hobijs un sirds lieta.

SECINĀJUMI

1. Uzņēmumi ir būtiska valsts ekonomikas daļa, tāpēc, jo labāku uzņēmējdarbības vidi valsts rada uzņēmumu darbībai, jo stabilāka un uz izaugsmi vērsta ir valsts ekonomika.
2. LR Komerclikumā uzņēmējdarbība nav definēta, tāpēc normatīvajos dokumentos tiek lietots jēdziens komercdarbība.
3. LR Komerclikumā tiek definētas piecas uzņēmējdarbības formas. Daudzās Eiropas valstīs pastāv līdzīgi uzņēmējdarbības veidi. Latvijā populārākās uzņēmējdarbības formas ir akciju sabiedrība un sabiedrība ar ierobežotu atbildību.
4. Latvija atbilstoši ES noteiktajai MVU definīcijai šāda veida uzņēmums iedala trīs grupās.
5. Uzņēmuma dibināšana ir nopietni jāpārdomā, jāizanalizē kāda ir plānotā uzņēmuma darbības sfērā, kādi ir pieejamie resursi, cik personas tiks iesaistītas uzņēmuma pārvaldē, cik darbinieki būs nepieciešami.
6. 99.6% no visiem Latvijas uzņēmumiem pieskaitāmi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, bet lielo uzņēmumu īpatsvars ir mazāk par 1%.
7. Reģistrēto uzņēmumu skaits katru gadu pārsniedz likvidēto uzņēmumu skaitu.
8. Būtisks reģistrēto uzņēmumu skaita pieaugums vērojams kopās 2010. Gada, kad tika veiktas izmaiņas, kas deva iespēju reģistrēs SIA ar 1 LVL (tagad 1 EUR) pamatkapitālu
9. 2013. Gadā Latvijā uz 1000 iedzīvotājiem bija 78 saimnieciskās darbības veicēji uz 1000 iedzīvotājiem
10. Visvairāk uzņēmumu Latvijā tiek dibināti Rīgā, kur ir arī vislielākais iedzīvotāju skaits
11. Latvijas MVU nodrošina 78 % darbavietu un 72 % pievienotās vērtības, kas ir ievērojami vairāk nekā vidēji ES (attiecīgi 67 % un 58 %).
12. Visvairāk mazie un vidējie uzņēmumi darbojas apstrādes rūpniecībā, būvniecībā, mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā.
13. Pasaules Bankas veiktajā uzņēmējdarbības vides pētījumā Doing Business Latvija 2014. gadā ieņēma 23.vietu.
14. Saskaņā ar centrālās statistikas pārvaldes datiem, Zemgalē 2014.gadā dzīvoja 244 875 iedzīvotāji, kas ir 12,23 % no visiem Latvijas iedzīvotājiem.

15. 2013.gadā Zemgalē bija reģistrēti 14 820 uzņēmumi, no kuriem 13 806 (93,16%) bija mikro uzņēmumi, 809 (5,46%) mazie uzņēmumi, 175 vidējie uzņēmumi (1,18%) un 30 (0,2%)lielie uzņēmumi.
16. 2013.gadā Zemgalē bija reģistrēti 14 820 uzņēmumi, no kuriem 13 806 (93,16%) bija mikro uzņēmumi, 809 (5,46%) mazie uzņēmumi, 175 vidējie uzņēmumi (1,18%) un 30 (0,2%)lielie uzņēmumi.
17. LGA piedāvātie pakalpojumi ir: kredītu garantijas, eksporta kredītu garantijas, mezanīna aizdevums, riska kapitāls, mikro aizdevumi, atbalsts apmācību rīkošana.
18. ALTUM īsteno astoņas kreditēšanas valsts atbalsta programmas, tai skaitā divas ar Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļiem.
19. ES kohēzijas politikas ietvaros laika posmā no 2014.gada līdz 2020. gadam Latvijā ieviesīs vienu kopēju Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Kohēzijas fonda un Eiropas Sociālā fonda (ESF) darbības programmu. Paredzētais kopējais ES finansējuma ieguldījums ir 4,51 miljards EUR.
20. Zemgales uzņēmēji atbalstu un konsultācijas var saņemt ALTUM informācijas centros. ZRAKC, kā arī pašvaldības iestādēs, piemēram, Dobeles Pieaugušo izglītības un uzņēmējdarbības atbalsta centrā.
21. Zemgales uzņēmēji par saviem lielākajiem šķēršļiem uzskata: nodokļu slogu, mazo pieprasījumu, konkurenci, nepatstāvīgu un mainīgu likumdošanu, nekompetentus VID un PVD darbiniekus, kvalificētu darbinieku trūkums.
22. Galvenie iemesli, kādēļ cilvēki uzsāk uzņēmējdarbību ir: vēlme vairāk nopelnīt un koriģēt savu laiku, vēlme būt pašam sev par priekšnieku, ģimenes business.
23. Zemgales uzņēmēji ir dzirdējuši par atbalsta iespējām, piemēram, ALTUM, LGA, LIAA piedāvāto atbalstu un biznesa inkubatoriem, bet pilnība informēti nav.
24. Vairums mazo uzņēmēju nevēlas uzsākt biznesu ārpus Latvijas.

PRIEKŠLIKUMI

1. Lai izvairītos no uzņēmumu bankrotēšanas, pašvaldībām, savas darbības nodrošināšanai, pēc iespējas vairāk jāizmanto vietējo ražotāju preces un pakalpojumi.
2. Nepieciešams izveidot vienotu mājas lapu visiem Zemgales reģiona uzņēmējiem, kur vienkopus būtu pieejama informācija par visām MVU pieejamajām atbalsta iespējām, tiešsaistes konsultācijas, informācija par pasākumiem uzņēmējiem Zemgalē un ne tikai, iespēja dalīties savā pieredzē, kā arī īsi apraksti par reģiona mazajiem uzņēmējiem un to piedāvātajām precēm, kas ļautu piesaistīt iespējamus investorus.
3. Valsts un pašvaldību iestādēm jāuzlabo informācijas apmaiņa ar uzņēmējiem, atvēlot budžeta līdzekļus semināru rīkošanai, kuros uzņēmēji tiktu iepazīstināti ar ES programmām, likumu izmaiņām, aktualitātēm, kā arī būtu iespēja tikt ar VID pārstāvjiem un saņemt konsultācijas.
4. Pašvaldībām no saviem līdzekļiem jāsniedz atbalsts reklamējot savus uzņēmējus sadraudzības pilsētās ārzemēs kā arī jāizveido vienots informatīvs buklets par pašvaldības uzņēmējiem, kas būtu pieejams citu pašvaldību informācijas centros.
5. Nepieciešams uzaicināt MVU pārstāvjus darba grupās, plānojot reģiona attīstības tendences, lai uzņēmējdarbības vide ilgtermiņā kļūtu draudzīgāka.
6. Jāizveido mājas lapa, kurā vienkopus būtu pieejama informācija par Zemgales reģiona mājražotāju piedāvāto produkciju.
7. Jāsamazina nodokļu slogu jaunajiem uzņēmumiem.
8. Jāveic izmaiņas izglītības sistēmā, topošajiem nozaru speciālistiem jau studiju laikā jānodrošina lielākas prakses iespējas.
9. Valstij un pašvaldībām finansiāli jāatbalsta uzņēmēji, kas piedāvā prakses iespējas studentiem.
10. Zemgales pašvaldībām vairāk līdzekļu jāiegulda tūrisma nozares attīstībā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. LR *Komerclikums*. 2000. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=5490> (skatīts 30.04.2015.)
2. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf
3. LR uzņēmumu reģistrā reģistrēto subjektu dibināšanas un likvidēšanas dinamika. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=3
4. LR Uzņēmumu reģistra gada pārskats par 2007. gadu. Pieejams: www.ur.gov.lv/faili/gada_parskats_2007.doc (skatīts 04.04.2015)
5. Uzņēmumu reģistra un komercreģistra subjektu reģistrācijas dinamika sadalījumā pēc to uzņēmējdarbības formas. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=15 (skatīts 05.04.2015)
6. Ekonomiski aktīvās statistikas vienības sadalījumā pa lieluma grupām statistiskajiem reģioniem. CSP datubāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg__ikgad__01_skaits/SR0041.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
7. Uzņēmumu reģistrēšanas un likvidēšanas dinamika Latvijas novados. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=210
8. SBA faktu lapa 2014. Pieejams: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/latvia_lv.pdf skatīts: 05.04.2015
9. Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes un dzimuma. CSP datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala__ikgad__nodarb/NB0010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala__ikgad__nodarb/NB0010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
10. Uzņēmumu peļņa pa gadiem. Lursoft statistikas datu bāze. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=1 skatīts 06.04.2015
11. Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos. CSP datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__ikgad__ikp/IK10_0110.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0 skatīts 06.04.2015
12. Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienības statistiskajos reģionos pilsētās un novados sadalījumā pa lieluma grupām uzņēmējdarbības formām un galvenajiem darbības

- veidiem. CSP datu bāze. Pieejams:
http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_ikgad_01_skaitis/SR0043.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0 skatīts 06.04.2015
13. **Abizāre V.** *Uzņēmējdarbības pamati.* Mācību palīglīdzeklis. Ozolnieki, Jēkabpils Agrobiznesa koledža, 2003. 241 lpp.
 14. **Pelše G., Ruperte I.,** sast. *Uzņēmēja rokasgrāmata.* Rīga: Jumava, 2009. 375 lpp.
 15. **Didenko K., Vasiljeva L., Ovčiņņikova I.** *Uzņēmējdarbības ekonomika.* Mācību līdzeklis. Rīga, RTU izdevniecība, 2011. 67 lpp.
 16. **Guķe L.** *Uzņēmuma dibināšanas un attīstības iespējas Latvijā:* bakalaura darbs. LU Ekonomikas un vadības fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013. 69 lpp.
 17. **Baltušs J.** *Latvijas mazo un vidējo uzņēmumu attīstības veicināšana:* bakalaura darbs. LU Ekonomikas un Vadības fakultāte. Rīga Latvijas Universitāte, 2014. 72 lpp.
 18. **Deičmane Z.** *Mazo un vidējo uzņēmumu attīstības politikas izvērtējums Latvijā:* maģistra darbs. LU Ekonomikas un vadības fakultāte. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013. 92 lpp.
 19. **Muška, A.** Uzņēmējdarbības pamatkurss. Rīga: Biznesa komplekss, 2006. 136 lpp
 20. Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/rankings> skatīts 29.04.2015.
 21. <http://www.llu.lv/getfile.php?id=37310> skatīts 11.05.2015
 22. http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=1195&Itemid=42 skatīts 08.05.2015.
 23. <http://www.lga.lv/index.php?id=25> skatīts 14.05.2015
 24. <http://www.hipo.lv/lv> skatīts 05.05.2015
 25. <http://www.liaa.gov.lv/lv/par-liaa> skatīts 12.05.2015
 26. <http://www.vatp.lv/biznesa-inkubatori-latvija-isteno-savu-biznesa-ideju-drosi> skatīts 12.05.15
 27. <http://www.naudabiznesam.lv/atbalsts-jaunajiem-uznemejiem/biznesa-inkubatori/> skatīts 12.05.15
 28. http://www.esfondi.lv/upload/14-20_gads/Faktu_lapa_latvia_lv_03.2014.pdf skatīts 13.05.2015
 29. <http://www.een.lv/par-mums> skatīts 13.05.2015
 30. Dobeles PIUAC apmācības modulis 131K modulis „Mikrouzņēmējdarbības uzsākšana un attīstība” lekciju materiāli. 2011.

Aptaujas anketas jautājumi

Cik ilgi pastāv Jūsu uzņēmums?

- Līdz 3 gadi
- 3-5 gadi
- 5 un vairāk gadi

Kas, Jūsaprāt, ir lielākie veiksmīgas uzņēmējdarbības šķēršļi?

- Liels nodokļu slogs
- Mazs pieprasījums
- Liela konkurence
- Pārāk liela birokrātija
- Bieža likumu mainība
- Uzņēmējdarbības uzsākšana

Kas, Jūsaprāt nepieciešams jaunam uzņēmuma, lai tas būtu dzīvotspējīgs.

- Laba biznesa ideja
- Zinoši, profesionāli darbinieki
- Kvalitatīva produkcija
- Stratēģiski izdevīga atrašanas vieta
- Modernas tehnoloģijas
- Vietējās tirgus situācijas pārzināšana
- Individuāla pieeja katram klientam

Kas, Jūsaprāt ir svarīgākie faktori uzņēmējdarbības vides attīstībai Zemgalē?

- Produktivitāte
- Darba ražīgums
- Izglītība
- Tūristiem pievilcīga vide
- Iedzīvotāju aktivitāte/līdzdalība
- Inovācijas
- Pētniecība

Kā, Jūsaprāt, uzlabot uzņēmējdarbības vidi Zemgalē?

- Samazināt nodokļu slogu
- Birokrātijas samazināšana
- Lielāks valsts atbalsts MVU
- ES finansējuma nodrošināšana
- Vairāk informācijas un atbalsta centru uzņēmējiem

Intervijas jautājumi

1. Kas Jūs pamudināja uzsākt savu biznesu?
2. Kādā nozarē darbojas Jūsu uzņēmums?
3. Cik ilgi darbojas Jūsu uzņēmums?
4. Vai esat apsvēris iespēju ņemt/ņēmis bankā kredītu darbības uzsākšanai/paplašināšanai? Kāpēc?
5. Vai esat informēts par jauno uzņēmēju atbalsta iespējām mūsu valstī? (ALTUM; Latvijas garantiju aģentūra; LIAA; biznesa inkubatori un citi)?
6. Kas, Jūsprāt, ir lielākie jauno uzņēmēju šķēršļi (konkurence, nesakārtota likumdošana, nodokļu slogs, finansējuma trūkums un citi)?
7. Kā varētu uzlabot uzņēmējdarbības vidi zemgalē?
8. Kā panākt, lai vairāk cilvēki būtu gatavi uzsākt savu biznesu?
9. Vai Jūs vēlretos uzsākt uzņēmējdarbību ārpus Latvijas?
10. Kādi, Jūsprāt, ir lielākie ieguvumi no sava uzņēmuma dibināšanas?
11. Vai Jūs varat nosaukt trīs iemeslus kāpēc vajadzētu uzsākt uzņēmējdarbību tieši Zemgalē?

Bakalaura darbs „Mazo un vidējo uzņēmumu attīstība Zemgalē” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Lauris Mainieks

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.ekon, as.profesore Ramona Rupeika - Apoga

Recenzents: Dr.ekon., as.profesore Irina Solovjova

Darbs iesniegts Finanšu katedrā 25.05.2015

Dekāna pilnvarotā persona: studiju metodiķe Zanda Nilendere

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: lektore Līga Leitāne